

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Nadolazeća pobuna

Nevidljivi Komitet

Nevidljivi Komitet
Nadolazeća pobuna
2007

[http://www.stocitas.org/
nevidljivi-komitet-nadolazeca-pobuna.htm](http://www.stocitas.org/nevidljivi-komitet-nadolazeca-pobuna.htm)

anarhisticka-biblioteka.net

2007

Iz kojeg god kuta sagledana, sadašnjost je bezizlazna. I to nije najmanja od njenih vrlina. Onima koji se svakako žele nadati, oduzima svako uporište za nadu. Oni koji još ukazuju na rješenja, demantirani su istog trenutka. Opće je poznato da sve može ići samo iz lošeg u gore. "Budućnost nema budućnosti" mudrost je doba koje je dospjelo, a pod prividom krajnje normalnosti, na razinu svijesti prvih pankera.

Zatvara se sfera političke reprezentacije. Od ljevice do desnice isto ništavilo zauzima pozu hulje ili lude, poput gondola mijenja svoj diskurs prema posljednjim naputcima stručnjaka za komunikaciju. Oni koji još glasuju odaju dojam da nemaju druge namjere do obeščastiti glasačke kutije, glasujući iz čistog protesta. Kao da se zapravo glasuje protiv samog glasovanja. Ništa što nam se predstavlja nije ni izbliza na razini situacije. Čak i u svojoj tišini mase se doimaju beskrajno zrelijima nego sve marionete koje se međusobno prepiru oko toga kako ih voditi. Bilo koji *chibani* iz Bellevillea govori mudrije od bilo kojeg od takozvanih vođa. Poklopac društvenog lonca trostruko se zatvara dok unutra pritisak ne prestaje rasti. Iz Argentine sablast *Que se vayan todos!* (*Svi oni moraju otići!*) počinje ozbiljno progoniti vodeće glave.

Plamen nastao studenog 2005. i dalje tinja u svačijoj glavi. Te prve radosne vatre krstile su desetljeće puno obećanja. Medijska bajka "predgrađa [*banlieu*] protiv Republike" dobiva na učinkovitosti onoliko koliko gubi na istini. Oganj je plamtio i u središtima gradova, ali te su se vijesti metodički uštkavale. Cijele ulice Barcelone gorjele su u solidarnosti, ali za to nitko ne zna osim njihovih stanovnika. Čak nije točno ni da je zemlja prestala gorjeti. Uhićenici su najraznovrsnijih profila, ujedinjuje ih tek mržnja spram postojećeg društva, a ne pripadnost klasi, rasi ili gradskoj četvrti. Novost nije "revolt predgrađa" jer taj se već događao 80-ih, novost je njegov raskid s uobičajenim formama pobune. Napadači više ne slušaju nikoga, ni veliku braću ni lokalne organizacije koje nadgledaju povratak u normalu. Nikakav "SOS rasizam" ne može usaditi svoje kancerozno korijenje u događaj koji su tek zamor, falsifici-

ranje i medijskaomerta uspjeli dokončati. Cijela ta serija noćnih vandalizama, anonimnih napada i nijemih uništavanja proširila je jaz između politike i političkog. Ne može se iskreno zaniijekati ono očito: da je to bio napad bez zahtjeva, prijetnja bez poruke i da nije imao nikakve veze s "politikom".

Treba biti slijep ili ne znati ništa o autonomnim pokretima mladih u zadnjih trideset godina pa ne vidjeti čisti politički čin u ovakvoj odlučnoj negaciji politike. Izgubljena djeca skršila su drangulije društva koje zaslužuje manje poštovanja od pariških spomenika na kraju Krvavog tjedna i svjesno je toga.

Neće biti *društvenog* rješenja sadašnje situacije. Ponajprije jer je neodređeni agregat socijalnih miljea, institucija i individualiziranih mjehurića, koji se tek antifrazom može zvati "društvom", nekonzistentan, potom i zato što više ne postoji jezik zajedničkog iskustva. A ne možemo dijeliti bogatstva ako ne dijelimo jezik. Trebalo je pola stoljeća prosvjetiteljske borbe da se omogući francuska revolucija i jedno stoljeće borbe oko pitanja rada da se porodi zastrašujuća "država blagostanja". Borbe stvaraju jezik kojim se izražava novi poredak. Ali takvo nešto danas ne postoji. Europa je danas osiromašeni kontinent koji potajice kupuje u Lidlu i putuje jeftinim aviokompanijama da bi uopće mogao putovati. "Problemi" formulirani aktualnim društvenim jezikom ne dopuštaju rješenja. Pitanja "mirovina", "sigurnosti zaposlenja", "mladih" i njihova "nasilja" mogu se samo obustaviti dok se situacija, koju ta pitanja trebaju prikriti, trajno policijski nadgleda kako bi se otkrili znakovi budućih nemira. Ništa ne može učiniti privlačnim brisanje guzice umirovljenicima za minimalac. Oni koji u kriminalu nalaze manje poniženja, a više prednosti, nego u čišćenju ulica neće predati oružje niti će im zatvor usaditi ljubav prema društvu. Horde umirovljenika u potrazi za užitkom neće jednostavno prihvatiti rezanje mirovina, nego će se sve više buniti radi sve većeg broja mladih koji odbijaju raditi. I konačno, nikakvo zajamčeno primanje uspostavljeno dan nakon kvazi-pobune neće postaviti osnovu za neki novi New Deal, novi pakt, novi mir. Društveni je osjećaj odveć ispario za takvo što.

manje pariškog predgrađa kao što je Rungis sigurno bi bilo puno učinkovitije od zauzimanja Elizejske palače. Moć više nije koncentrirana u jednoj točki svijeta, ona je sam taj svijet, njegovi tokovi i avenije, njegovi ljudi i norme, njegovi kodovi i tehnologije. Moć je sama organizacija metropole. Ona je savršena cjelokupnost svijeta robe u svakoj od svojih točaka. Zbog toga lokalna pobjeda, zahvaljujući mrežama, izaziva planetarni udarni val. Napadači iz Clichy-sous-Boisa razveselili su mnoge Amerikance, dok su pobunjenici iz Oaxace suučesnike pronašli u samom središtu Pariza. Za Francusku gubitak centralizacije vlasti znači kraj pariške revolucionarne centralizacije. Svaki novi pokret nakon štrajkova 1995. to potvrđuje. Pariz više nije mjesto gdje se javljaju najodvažnije i najupornije spletke. Da završimo, Pariz se danas izdvaja samo kao običan cilj racije, kao teren pljačke i pustošenja. Kratki i brutalni upadi koji dolaze izvana napadaju tokove metropole na točkama njihove maksimalnu gustoće. Tragovi bijesa presijecaju pustinje tog lažnog obilja i nestaju. Doći će dan kad će prijestolnica i njezin strašan ugrušak vlasti biti veličanstveno srušeni, ali to će se dogoditi na kraju procesa koji će svugdje biti u naprednijoj fazi nego u prijestolnici.

neprijateljstvo, kad država samo čeka da nas mobilizira. Može nas poraziti diktatura, ali i činjenica da smo svedeni na to da se suprotstavljamo *samo* diktaturi. Poraz se sastoji kako u gubitku rata, tako i u gubitku *izbora* rata koji ćemo voditi. I jedno i drugo je moguće, što dokazuje Španjolska iz 1936. godine: revolucionare su tada porazili i fašizam i republika.

Čim stvari postanu ozbiljne, vojska zauzima teren. Njezino borbeno aktiviranje manje je nužno. Za to je potrebna država odlučna počinuti pokolj, što je zasad samo prijetnja, poput upotrebe nuklearnog oružja prije pola stoljeća. Iako je već dugo ranjena, državna zvijer i dalje je opasna. Ostaje činjenica da je pred vojskom potrebna velika masa koja preplavljuje njezine trupe i zbratimljuje se s vojnicima. Potreban je 18. ožujka 1871. Kad je vojska na ulicama, to je pobunjenička situacija. Kad vojska počne djelovati, ishod se ubrzava. Svatko smatra da mora zauzeti stranu, izabrati između anarhije i straha od anarhije. Pobuna trijumfira kao politička snaga. Nije nemoguće pobijediti vojsku političkim sredstvima.

Smijenimo vlasti na lokalnoj razini.

Cilj svake pobune je postati nepovratnom. Nepovratnost postićemo kad pobijedimo i vlast i potrebu za vlašću, i imovinu i sklonost prema njezinu stjecanju, i hegemoniju i želju za hegemonijom. Upravo zbog toga pobunjenički proces u samome sebi sadrži oblik svoje pobjede ili oblik svog neuspjeha. Što se tiče nepovratnosti, destrukcija nikad nije bila dovoljna. Sve je u načinu.

Postoje načini rušenja koji neminovno izazivaju povratak onoga što je uništeno. Tko se izivljava nad mrtvim poretom može biti siguran da će izazvati želju za osvetom. Isto tako, posvuda gdje je ekonomija blokirana, gdje je policija neutralizirana, važno je unijeti što manje patosa u rušenje vlasti. Treba je smijeniti uz skrupuloznu ležernost i porugu.

Decentralizaciji vlasti u današnje doba odgovara kraj revolucionarne centralizacije. I dalje postoje Zimski dvorci, ali njihova je svrha sada da ih zauzmu turisti, a ne pobunjenici. Danas se može zauzeti Pariz, Rim ili Buenos Aires, a da to ne znači pobjedu. Zauzi-

Pritisak koji treba osigurati da se *ništa ne dogada*, zajedno sa sve većim policijskim nadzorom teritorija, što se upravo provodi, samo će se pojačavati. Brujanje bespilotnih letjelica koje su, i prema priznanju policije, nadlijetale Seine-Saint-Denis prošlog 14. srpnja ocrtava budućnost jasnije od svih maglovitih humanističkih predviđanja. Činjenica da su nas brižljivo izvijestili da su letjelice bile nenaoružane jasno pokazuje u kojem smjeru idemo. Teritorij će se rascjepkati u sve restriktivnije zone.

Autoceste smještene oko "osjetljivih četvrti" stvaraju nevidljivi zid, odvajajući ih tako od naselja srednje klase. Što god lijepe duše Republike mislile o tome, nadziranje gradskih četvrti "zajednicom" najučinkovitije je moguće sredstvo. Metropolitani dijelovi zemlje, središta gradova vodit će svoj raskošan život prema sve prepređenijoj, sve sofisticiranijoj, sve sjajnijoj dekonstrukciji. Obasjavat će cijeli planet bordelskim svjetlom dok će se patrole BAC-a (brigade anti-criminelle) i privatne zaštitarske tvrtke, ukrajno: milicije, umnažati u beskonačnost, uživajući sve besramniju sudsku zaštitu.

Slijepa ulica sadašnjosti, posvuda uočljiva, posvuda se niječe. Nikad se toliko psihologa, sociologa i spisatelja nije tome posvetilo, svaki s posebnim žargonom u kojem ponajviše nedostaju zaključci. Dovoljno je čuti glazbu našeg vremena (žalopojke "nove francuske šansone" u kojoj malograđani seciraju stanja svoje duše i objave rata reperskog kolektiva Mafia K'1 Fry) da bude jasno da će se suživot uskoro okončati, da je odluka blizu.

Ova je knjiga potpisana imenom imaginarnog kolektiva. Urednici knjige nisu njeni autori. Oni su se pak zadovoljili time da uvedu malo reda u opća mjesta našeg doba, u ono što se mrmlja za barskim stolovima, iza zatvorenih vrata spavaćih soba. Samo su ustvrdili neke nužne istine, čije univerzalno potiskivanje puni psihijatrijske bolnice pacijentima, a oči suzama. Samo su opisali situaciju u kojoj se nalazimo. Prednost radikalnih okolnosti je ta što rigorozno izvođenje logičnih posljedica vodi do revolucije. Dovoljno je reći ono što se vidi i ne ustezati se od zaključka.

Prvi krug "I AM WHAT I AM"

”I AM WHAT I AM.” To je posljednja ponuda marketinga svijetu, posljednji stadij oglašivačke evolucije, daleko iznad svih uvjeravanja da se bude drukčiji, svoj, i pije Pepsi. Desetljeća koncepata da bismo dospjeli tamo gdje jesmo, u čistu tautologiju. JA = JA. On trči na pokretnoj traci ispred zrcala. Ona se vraća s posla sjedeći za volanom svojeg Smarta. Hoće li se susresti?

”JA SAM TO ŠTO JESAM.” Moje mi tijelo pripada. Ja sam ja, ti si ti, i *nešto ne štima*.

Personalizacija mase. Individualizacija svih uvjeta: života, rada, nesreće. Raširena shizofrenija. Bujajuća depresija. Atomizacija na fine paranoične čestice. Histerizacija kontakta. Što više želim biti Ja, imam veći osjećaj praznine. Što se više izražavam, više se isušujem. Što više trčim za sobom, iscrpljeniji sam. Držim, držiš, držimo se svog Ja kao pijan plota. Postali smo predstavnici samih sebe – u toj neobičnoj trgovini, jamci personalizacije koja na kraju izgleda kao amputacija. Osiguravamo se sve do stupnja bankrota s bolje ili lošije prikriivenom nespretnošću.

U međuvremenu, snalazim se. Potraga za samim sobom, moj blog, moj stan, zadnje pizdarije u modi, veze i afere, tko koga ševi... bilo kakva proteza kojom ću se držati za Ja! Da društvo nije postalo takva definitivna apstrakcija, označavalo bi skup egzistencijalnih štaka, skup ovisnosti koje sam ugovorio kao cijenu svog identiteta. Hendikepirana osoba model je građanina sutrašnjice. Nije slučajno da organizacije koje ga danas iskorištavaju, istovremeno zahtijevaju da mu se osigura ”egzistencijalni minimum” (*revenu d’existence*).

Posvudašnji nalog da se ”bude netko” održava patološko stanje koje čini društvo nužnim. Nalog da se bude jak proizvodi slabost kojom se to društvo održava, toliko da sve naizgled poprima terapijsku narav, čak i rad, čak ljubav. Svi oni ”kako si?” koji se izmijene u jednom danu podsjećaju na međusobna mjerenja temperature. Socijalnost se sastoji od tisuću malih niša, tisuću malih skloništa gdje se može zgrijati. Sve je bolje od velike hladnoće vani. Gdje je sve lažno jer je sve samo izlika da se zgriješ. Gdje se ništa ne može dogoditi jer smo svi zaokupljeni zajedničkim drhtanjem. Ovo druš-

petnaesticu policajaca. To navodimo kao podsjetnik da ”osposobljenost za pružanje pomoći” nikad neće moći biti valjan izgovor za pristupanje policiji.

Uzmimo oružje. Učinimo sve da njegovo korištenje učinimo nepotrebnim. Pobjeda nad vojskom može biti samo politička.

Ne postoji mirna pobuna. Oružje je neophodno: međutim, potrebno je učiniti sve da se njegovo korištenje učini nepotrebnim. Pobuna više znači uzimanje oružja, ”dežurstvo pod oružjem”, nego prijelaz u oružanu borbu. U našem je interesu da naoružavanje razlikujemo od upotrebe oružja.

Oružje je revolucionarna konstanta, iako je njegova upotreba u trenucima velikih preokreta rijetka ili ne pretjerano odlučujuća, kao 10. kolovoza 1792., 18. ožujka 1871. ili u listopadu 1917. Kad se vlast vuče po cesti, dovoljno ju je samo pregaziti. Zbog distance koju imamo prema oružju, ono je steklo dvostruko obilježje fascinacije i odvratnosti koje možemo nadići samo rukovanjem oružjem. Autentični pacifizam ne može biti odbijanje oružja, već samo odbijanje njegove upotrebe. Pacifizam bez mogućnosti otvaranja vatre samo je teoretsko oblikovanje nemoći. Taj apriorni pacifizam neka je vrsta preventivnog razoružanja, čista policijska operacija. Zapravo se pitanje pacifizma ozbiljno postavlja samo za onoga tko ima mogućnost otvoriti vatru. A u tom će slučaju pacifizam, naprotiv, biti znak moći, jer samo smo u krajnjem položaju moći oslobođeni nužnosti otvaranja vatre.

Sa strateškoga gledišta, čini se da se najviše isplati posredno, asimetrično djelovanje; čini se da je ono najprimjerenije epohi: okupacijska vojska ne napada se frontalno. Unatoč tome, mogućnosti urbanoga gerilskog rata na irački način, koji bi zaglibio bez izgleda za ofenzivu, više se treba bojati, nego je priželjkivati. *Militarizacija* građanskog rata znači neuspjeh pobune. Crveni su mogli trijumfirati 1921., no ruska Revolucija već je bila izgubljena.

Trebamo zamisliti dva moguća tipa reakcije države. Prvi je otvoreno, a drugi više podmuklo, demokratsko neprijateljstvo. Prvi poziva na destrukciju bez okolišanja, drugi na suptilno, ali nesmiljeno

Epinayu: oko 11 sati uvečer, nakon dojave da je netko provalio u jedan automobil, pozvani su timovi specijalaca; nakon što su došli, jednu su ekipu "blokiral" dva vozila prepriječena po kolniku i tridesetak ljudi sa željeznim šipkama i pištoljima koji su na policijsko vozilo bacali kamenje a na policajce suzavac". Prisjetimo se, u manjim razmjerima, lokalnih policijskih postaja koje su bile napadnute nakon završetka radnog dana: sjetimo se razbijenih prozora i spaljenih vozila.

Jedna je od stečevina skorašnjih pokreta upravo to da je pravi prosvjed sada "divlji", da nije prijavljen policijskoj upravi. Ako sami *izabiremo teren*, možemo, poput Black Bloca u Genovi 2001. godine, pomno izbjegavati crvene zone i izravan sukob, možemo birati putove kojima ćemo prešetavati murjake, umjesto da policija, uključujući sindikalce i pacifiste, nama određuje smjer kretanja. Tada smo vidjeli da tisuću odlučnih ljudi može natjerati na povlačenje čitave karabinjerske autobuse te ih na kraju i zapaliti. Nije toliko važno biti bolje naoružan, nego imati inicijativu.

Hrabrost nije ništa, povjerenje u vlastitu hrabrost je sve. Činjenica da k tome još imamo i inicijativu samo nam može pomoći.

Međutim, sve upućuje na to da izravne sukobe smatramo točkama usidrenja suprotstavljenih snaga, što nam omogućuje kupovane vremena i napad na drugome mjestu, čak u neposrednoj blizini. Činjenica da nije moguće spriječiti sukob ne priječi nam da napravimo malu diverziju. Više nego samim akcijama potrebno je posvetiti se njihovoj koordinaciji. Maltretirati policiju znači natjerati je da bude posvuda, ali da nigdje ne bude efikasna.

Svaki čin maltretiranja oživljava sljedeću istinu, izrečenu 1842. godine: "Život policajca je mučan; njegov položaj u društvu jednako je uvredljiv i prezren kao i sam zločin [...]. Sram i ljaga okružuju ga sa svih strana, društvo ga tjera od sebe, izolira poput parije, pljuje na njega svoj prijezir zajedno s njegovom plaćom, bez grižnje savjesti, bez žaljenja, bez milosti [...] policijska značka koju nosi u džepu dokument je rugla." Dana 21. studenog 2006. vatrogasci koji su prosvjedovali u Parizu napali su specijalce čekićima i ranili

tvo uskoro će na okupu držati samo stremljenje društvenih atoma nekom iluzornom ozdravljenju. Podsjeća na hidrocentralu koju pokreće gigantski rezervoar neisplakanih suza, uvijek na rubu da se prelije.

"I AM WHAT I AM." Nikad dominacija nije imala neviniji slogan. Održavanje Jastva u stanju trajne polupropasti, kroničnog polusloma najbolje je čuvana tajna aktualnog poretka stvari. Slabašno, deprimirano, samokritično, virtualno Jastvo u biti je taj beskrajno prilagodljivi subjekt kakav iziskuju proizvodnja temeljena na inovaciji, ubrzano zastarijevanje tehnologija, konstantna previranja socijalnih normi, opća fleksibilnost. Istovremeno je i najpohlepniji konzument i, paradoksalno, najproduktivnije Jastvo, ono koje će se najžešće i najenergičnije baciti i na najmanji projekt, samo da bi se kasnije vratilo u svoje izvorno stanje larve.

"TO ŠTO JESAM", dakle? Od djetinjstva živim u struji majčina mlijeka, mirisa, priča, zvukova, osjećaja, dječjih pjesmica, supstanci, gesta, ideja, impresija, pogleda, pjesama i hrane. A što sam ja to? Vežan posvuda za mjesta, patnje, pretke, prijatelje, ljubavi, događaje, jezike, uspomene, za sve vrste stvari koje, prema svemu sudeći, nisu ja. Sve što me vezuje za svijet, sve veze koje me tvore, sve snage koje me sačinjavaju ne formiraju identitet, kojim bih se trebao razmetati, nego egzistenciju, jedinstvenu i uzajamnu, življenu egzistenciju iz koje mjestimice na trenutke proviruje to biće koje kaže "ja". Naš osjećaj nekonzistentnosti rezultat je glupavog vjerovanja u trajnost Jastva i premalo brige koju pružamo onom što nas čini onime što jesmo.

Omamljuje pogled na šangajski neboder na kojemu se šepuri Reebokov "I AM WHAT I AM". Zapad svuda potura, kao svog omiljenog trojanskog konja, tu ogorčenu antinomiju između Jastva i svijeta, pojedinca i skupine, predanosti i slobode. Sloboda nije gesta kojom se rješavamo svojih predanosti, nego praktični kapacitet da se njima djeluje, da se krećemo u njihovu prostoru, da ih uobličimo ili raspustimo. Obitelj postoji kao obitelj, dakle kao pakao, samo za one koji su odustali od izmjene njenih iscrpljujućih mehanizama ili

one koji ne znaju kako je izvesti. Sloboda da se otrgnemo uvijek je bila fantomska sloboda. Ne možemo se riješiti onog što nas sputava, a da u isto vrijeme ne izgubimo ono na što svoje snage možemo primijeniti.

”I AM WHAT I AM”, dakle, nije jednostavna laž, jednostavna oglašivačka kampanja, nego vojna kampanja, ratni poklič protiv svega što postoji među bićima, protiv svega što nejasno kruži, što ih nevidljivo vezuje, svega što je prepreka savršenom opustošenju, protiv svega zbog čega postojimo i zbog čega čitav svijet ne nalikuje autocesti, zabavnom parku ili novom gradu: dakle, čistoj i dobro uređenoj dosadi bez strasti, praznu, smrznutu prostoru, kojim prolaze samo registrirana tijela, automobilske čestice i idealna roba.

Francuska ne bi bila domovina anksiolitika, raj antidepresiva, Meka nervoze da istodobno nije europski šampion produktivnosti, mjerene po satu. Bolest, zamor, depresija mogu se gledati kao individualni simptomi onoga što valja izliječiti. Oni također rade na održavanju postojećeg poretka, na mom poslušnom prilagođavanju idiotskim normama, na modernizaciji njihovih štaka. Norme određuju moj odabir oportunih, konformnih produktivnih stremjenja, kao i onih kojih se nježno treba riješiti. ”Znaš, nikad nije kasno za promjenu.” Ipak, uzete kao činjenice, moje slabosti mogu također voditi do razaranja hipoteze o Jastvu. Tako postaju činovi otpora u ratu koji je u tijeku. Postaju pobuna i središte energije protiv svega što se urotilo da nas normalizira, da nas amputira. Nije Jastvo to što je u krizi, nego je u krizi kalup u koji nas žele uliti. Žele da naše Jastvo bude jasno određena, zasebna stvar, čija se kvaliteta može procijeniti i koja se može kontrolirati. No mi smo samo bića među drugim bićima, jedinstvenosti među sličnima, živo meso istkano od mesa svijeta. Suprotno onomu što nam ponavljaju od djetinjstva, inteligencija nije znati se prilagoditi – ili ako jest, to je inteligencija robova. Naše neprilagođavanje, naš zamor problemi su samo s gledišta onih koji nas žele podčiniti. Zapravo, oni ukazuju na polaznu točku, na točku susreta za nova suučesništva.

Sve blokirati, to je sada prvi refleks svih koji ustaju protiv postojećeg poretka. U delokaliziranoj ekonomiji (u kojoj poduzeća funkcioniraju prema principu ”točno-navrijeme”, u kojoj vrijednost proizlazi iz veze s internetom, u kojoj su autoceste karika u lancu materijalne proizvodnje koja se kreće od kooperanta do kooperanta, a zatim do tvornice u kojoj se obavlja montaža) blokirati proizvodnju znači blokirati i promet.

Ali nema ni govora o tome da razmjeri blokade onemogućuje opsrbu i komunikaciju pobunjenika, efektivnu samoorganizaciju raznih komuna. Kako ćemo se hraniti ako sve bude blokirano? Pljačka trgovina, poput one koja se dogodila u Argentini, ima svoje granice; koliko god hramovi potrošnje bili ogromni, oni nisu beskonačne smočnice. Stjecanje dugoročne sposobnosti pribavljanja živežnih namirnica stoga podrazumijeva stjecanje sredstava za njihovu proizvodnju. A kad je o tome riječ, čini se da je beskorisno i dalje čekati. Dopustiti, kao što je danas slučaj, da samo dva posto stanovništva brine o ukupnoj proizvodnji hrane povijesna je, a i strateška glupost.

Oslobodimo teritorij od policijske okupacije.

Izbjegavajmo, koliko god je moguće, izravan sukob.

”Ova afera otkriva da nemamo posla s mladima koji traže više socijalnih prava, nego s pojedincima koji su Republici objavili rat”, zamijetio je jedan lucidan murjak u vezi s nedavnim zasjedama. Ofenziva čiji je cilj oslobađanje teritorija od policijske okupacije već je pokrenuta i može računati na neiscrpane rezerve mržnje i želje za osvetom što ih je na sebe navukla policija. I same ”društvene pokrete” malo po malo zahvaća buna, ništa manje nego slavljениke u Rennesu koji su se tijekom 2005. svakog četvrtka navečer sukobljavali sa specijalnom policijom, ili one u Barceloni, koji su nedavno, prilikom jednog *botelliona*, uništili jednu gradsku trgovačku ulicu. U pokretu protiv CPE-a svjedočili smo oživljavanju redovne upotrebe Molotovljevih koktela. Međutim, što se toga tiče, neka predgrađa ostaju nenadmašiva. Posebno u jednoj tehnicu koja je odavno poznata: u napadu iz zasjede. Kao, primjerice, 13. listopada 2006. u

stranaca, osuđena je na to da imenuje stručnjake za akciju, odnosno da akciju zanemari i posveti se njezinoj kontroli. S jedne strane, oni koji imaju mandat, prema definiciji su ograničeni u svome djelovanju, a s druge, ništa ih ne sprečava da svakog nasamare.

Ne treba pretpostavljati idealan oblik djelovanja. Ključno je da akcija poprimi oblik, da pomogne u njegovu nastajanju, a ne da ga trpi. To pretpostavlja dijeljenje istog političkog i zemljopisnog položaja (poput sekcija Pariške komune tijekom Francuske revolucije), ali i dijeljenje istog znanja. Što se tiče odluka o akcijama, princip bi mogao biti sljedeći: neka svatko ide u izviđanje, neka se informacije potvrde i odluka će doći sama od sebe, više će nas obuzeti nego što ćemo je sami donijeti. Optjecanje znanja poništava hijerarhiju i stvara jednakost odozdo. Horizontalna, bujajuća komunikacija također je najbolji oblik koordinacije raznih komuna, najbolji način rušenja hegemonije.

Blokirajmo ekonomiju, ali svoju snagu blokiranja mjerimo razinom samoorganizacije.

Krajem lipnja 2006. u čitavoj državi Oaxaca množe se zaposjedanja gradskih vijećnica, pobunjenici zauzimaju javne zgrade. U nekim općinama protjeruju gradonačelnike i rekviriraju službena vozila. Mjesec dana poslije pristup nekim hotelima i turističkim naseljima je blokiran. Ministar turizma govori o katastrofi "usporedivoj s orkanom Wilma". Nekoliko godina prije blokada je postala jednim od glavnih oblika djelovanja argentinskog pobunjeničkog pokreta, u kojem su si razne lokalne skupine međusobno priskakale u pomoć blokiranjem pojedinih prometnica, stalno prijeteći da će svojim zajedničkim djelovanjem paralizirati cijelu zemlju ako njihovi zahtjevi ne budu ispunjeni. Takve prijetnje dugo su bile snažna poluga u rukama željezničara, radnika u distribuciji struje i plina, vozača. Pokret protiv CPE-a nije oklijevao u blokadi kolodvora, zaobilaznica, tvornica, autocesta, supermarketa, pa čak i zračnih luka. U Rennesu je bilo dovoljno tristo ljudi da satima blokira gradsku zaobilaznicu i izazove zastoj u prometu dug četrdeset kilometara.

Otkrivaju mnogo uništeniji pejzaž, ali beskrajno uzajamniji od svih fantazmagorija koje ovo društvo održava radi svojih interesa.

Mi nismo deprimirani, mi smo u štrajku. Za onog tko se odbija "srediti", "depresija" nije stanje, nego prolaz, jedno do viđenja, jedan korak prema političkom odvajanju. Odvajanju nakon kojeg nema pomirenja. Osim medikamentima ili policijom. Upravo zato ovo se društvo ne ustručava prepisivati Ritalin odveć živahnoj djeci, uvući ih u dugoročne ovisnosti o lijekovima i zato tvrdi da može u dobi od tri godine otkriti "poremećaje u ponašanju". Jer hipoteza o Jastvu puca posvuda.

Drugi krug "Zabava je životna potreba"

Vlada koja objavljuje izvanredno stanje protiv petnaestogodišnjaka. Zemlja koja nacionalni ponos stavlja u ruke nogometnog tima. Policajac u bolničkom krevetu žali se da je bio žrtva "nasilja". Vijećnica koja izdaje odredbu o zabrani gradnje kućica na drveću. Dva desetogodišnjaka u Chellesu optuženi za požar u videoigraonici. Naše doba obiluje grotesknim situacijama koje kao da svaki put promaknu njegovoj pozornosti. Treba reći i da tugaljiv i gnjevan ton medija ne uspijeva prigušiti eksplozije smijeha koje dočekuju takve novinske naslove.

Eksplozija smijeha jedini je prikladan odgovor na teška "pitanja" koja nam se serviraju kao aktualnosti. Da počnemo najotrcanijim: nema "pitanja imigracije". Tko još odrasta tamo gdje je rođen?

Tko živi tamo gdje je odrastao? Tko radi tamo gdje živi? Tko živi tamo gdje su živjeli njegovi preci? I kome pripadaju djeca ovog doba, svojim roditeljima ili televiziji? Istina je da smo otrgnuti od svakog pripadanja, da nismo niotkud, rezultat čega je, osim nove mogućnosti za turizam, neporeciva patnja. Naša je povijest povijest kolonizacija, migracija, ratova, egzila, uništenja svih korijena. To je povijest svega što nas je učinilo strancima u svijetu, gostima u vlastitoj obitelji. Školovanje nam je oduzelo vlastiti jezik, *reality*-emisije uzele su nam naše pjesme, naša tijela oduzela nam je masovna pornografija, naš grad policija, prijatelje platni sustav. U Francuskoj tomu treba dodati okrutan i sekularan učinak individu-

alizacije koju provodi država kada popisuje, uspoređuje, disciplinira i razdvaja subjekte od najranijih godina, instinktivno drobi sve preostale solidarnosti dok na kraju ne ostane samo građanstvo: čista, fantazmatska pripadnost Republici. Francuz je, više nego bilo tko drugi, razvlašten, bijedan.

Njegova mržnja prema strancu ima korijen u njegovoj mržnji spram sebe kao stranca. Njegova ljubomora pomiješana sa strahom od "predgrađa" tek je njegov *ressentiment* spram svega što je izgubio. Ne može obuzdati svoju zavist spram takozvanih "problematičnih" četvrti u kojima još postoji neki vid zajedničkog života, neka povezanost među ljudima, solidarnost koja nije državna, neformalna ekonomija, organizacija još ne sasvim odvojena od onih koji se organiziraju. Došli smo do tog stupnja uskraćenosti da je jedini način da se osjećam kao Francuz taj da proklinjem imigrante, one na kojima je očitije da su *stranci*. Imigranti drže u ovoj zemlji neobičnu poziciju suverenosti: da nisu tu, *Francuzi* *možebitno ne bi više postojali*.

Francuska je proizvod svoje škole, a ne obrnuto. Živimo u pretjerano školskoj zemlji, gdje se maturalnog ispita sjećamo kao prijelomnog trenutka u životu. Gdje vam umirovljenici još pričaju o padu od prije četrdeset godina na tom i tom ispitu i kako je to zeznulo njihovu cijelu karijeru, cijeli život. Već stoljeće i pol Francuska škola oblikuje jedan tip naširoko prepoznatljivog podržavljenog subjektiviteta.

Ljude koji se pristaju natjecati i razvrstavati pod uvjetom da su svačiji izgledi jednaki. Koji od života očekuju da da se svakoga nagradi, kao na kakvu natjecanju, onako kako je zaslužio. Koji uvijek pitaju za dopuštenje prije nego uzmu. Koji potihom poštuju kulturu, pravila i najbolje u razredu. Čak i njihova privrženost svojim velikim kritičkim intelektualcima i njihovo odbacivanje kapitalizma obilježeni su tom ljubavlju spram škole. Uz propadanje obrazovnih ustanova svakim danom sve se više urušava ta državna konstrukcija subjektiviteta. Ponovna pojava, tijekom proteklih dvadeset godina, škole i kulture ulice kao konkurencije školi Republike i njenoj

hova žestoka obrana apatije napokon ovlada kolektivom, oni poraz objašnjavaju manjkom političke svijesti. Treba reći da u Francuskoj, prije svega zahvaljujući luđačkoj aktivnosti raznih trockističkih frakcija, militantnoj mladeži nimalo ne nedostaje umijeće političke manipulacije. Ta mladež nije uspjela izvući pouku iz požara u studenom 2005.: svaka koordinacija je suvišna tamo gdje *ima* koordinacije, organizacije su uvijek suvišne tamo gdje se ljudi organiziraju.

Drugi refleks je da se pri najmanjem pokretu sazove opća skupština i da se glasuje. To je pogrešno. Samo glasovanje, odnosno odluke koje će na kraju biti donijete, dovoljni su da se skupština pretvori u košmar, da postane pozornica na kojoj se sukobljavaju sve pretenzije na vlast. Ovdje trpimo zbog lošeg primjera buržoaskih parlamenata. Skupština nije osnovana zbog odlučivanja, nego zbog diskusije, zbog slobode govora koja se prakticira bez cilja.

Potreba ljudi za okupljanjem jednako je postojana koliko je potreba za odlučivanjem rijetka. Okupljanje je odgovor na radost osjećanja zajedničke sile. Odlučivanje je vitalno samo u hitnim situacijama, kad je provođenje demokracije ugroženo. U svim drugim prigodama problem "demokratskog karaktera procesa donošenja odluka" postoji samo za fanatike procedure. Ne treba kritizirati skupštine ili ih napuštati, treba u njima osloboditi govor, geste i igru. Dovoljno je vidjeti da ljudi u skupštine ne dolaze samo s mišljenjem ili zahtjevom, nego i sa željama, privrženostima, sposobnostima, snagama, tugama i određenom spremnošću. Ako fantazmu o Općoj skupštini uspijemo razderati u korist *skupštine prisutnosti*, ako uspijemo raskrinkati pokušaj stvaranja hegemonije koji se uvijek ponovno javlja, ukoliko se prestanemo fokusirati na odluku kao na cilj, postoje izgledi da dođe do nekog tipa *omasovljenja*, jednog od fenomena kolektivne kristalizacije kad neka odluka jednostavno obuzme ljude, sve ili samo neke od njih.

Isto vrijedi i za odluke u vezi s akcijama. Polaznje od principa da "akcija mora određivati tijek skupštine" onemogućava i živu raspravu i učinkovitu akciju. Skupština s puno ljudi, međusobnih

tuacija moguće je zbog radosti koju one sadrže, nadilaženja individualnog snalaženja te njihove konkretne stvarnosti koja nije podčinjena svakodnevnici reda ili rada.

U zemlji poput Francuske (u kojoj se radioaktivni oblaci zaustavljaju na granici i u kojoj nema bojazni od izgradnje centra za borbu protiv raka na mjestu bivše tvornice dušičnih gnojiva koje je europskom direktivom Seveso klasificirano kao opasan teren) manje treba računati na "prirodne", a više na društvene krize. Najčešće je dužnost upravo društvenih pokreta da prekinu normalan tijek katastrofe. Naravno, posljednjih su godina razni štrajkovi uglavnom bili prigoda za vlast i uprave poduzeća da testiraju vlastitu sposobnost održavanja sve šire "minimalne razine usluga", do toga da je obustava rada svedena samo na svoju simboličku dimenziju, koja je tek nešto štetnija od snijega ili samoubojstva na pruži. No usprotivivši se uobičajenim aktivističkim praksama sustavnom okupacijom ustanova i tvrdoglavom blokadom, srednjoškolska borba iz 2005. godine i borba protiv CPE-a podsjetile su na sposobnost velikih pokreta da nanesu štetu i provedu raspršene ofenzive. Te su borbe, preko svih mogućih družina koje su svojim djelovanjem izazvale, dale naslutiti pod kojim uvjetima pokreti mogu postati mjesta pojave novih komununa.

Sabotirajmo sva predstavnička tijela. Proširimo diskusiju. Ukinimo skupštine.

Prvu prepreku na koju nailazi svaki društveni pokret, prije pojave policije u pravom smislu riječi, čine sindikati i cijela ta mikrobirokracija čija je zadaća ograničavanje i nadzor borbe. Komune, osnovne skupine i udruge spontano gaje nepovjerenje prema njima. Upravo su zbog toga parabirokrati prije dvadeset godina osmislili koordinacijske komitete koji, zato što ne nose nikakvu etiketu, izgledaju puno nevinije, ali su ipak idealno područje za njihove makinacije. Ako se neki zabludjeli kolektiv oporba u autonomiji, oni neće stati dok iz njega ne isisaju svaki sadržaj, odlučno otklanjajući dobra pitanja. Oni su žestoki i lako planu, ne zbog ljubavi prema raspravi, nego zbog svoje zadaće da je odagnaju. A kad nji-

kartonskoj kulturi, najdublja je trauma koju trenutačno trpi francuski univerzalizam. Oko toga se već ujedinila najekstremnija desnica s najvirulentnijom ljevicom. Samo ime Julesa Ferryja, Thiersova ministra za vrijeme rušenja Pariške komune i teoretičara kolonizacije, treba biti dovoljno da budemo sumnjičavi spram te institucije.

Što se nas tiče, kad vidimo učitelje iz tko zna kakvog "komiteta građanske budnosti" kako cmizdre u večernjem dnevniku da su im zapalili *njihovu* školu, sjetimo se koliko smo puta, kao djeca, sanjali da i sami to učinimo. Kad čujemo da lijevi intelektualac brblja o barbarstvu bandi mladih koje uznemiruju prolaznike, krađu po dućanima i igraju se mačke i miša s policijom, sjetimo se što su govorili za rokere šezdesetih ili, još bolje, za *apache* iz doba Belle Epoque: "Općim imenom *apaches*", piše jedan sudac na Seinskom tribunalu 1907., "označavamo zadnjih nekoliko godina sve opasne pojedince, rulju prijestupnika, neprijatelje društva bez domovine i obitelji, dezertere svih dužnosti, spremne na najdrskije sukobe, sve vrste napada na osobe ili imovinu." Te bande, koje bježe s posla, nazivaju se prema imenima gradskih četvrti i sukobljavaju s policijom, noćna su mora dobrog građanina, individualiziranog na francuski način: oni utjelovljuju sve čega se ovaj odrekao, svu moguću radost koju on nikad neće iskusiti.

Pomalo je neprilično živjeti u zemlji u kojoj dijete koje zapjeva odmah opomenu: "Prekini, proplakat ćeš", ili gdje školska kastracija proizvodi poplavu upravljanih uposlenika. Neprolazni sjaj aure Jacquesa Mesrinea (gangstera i otimača milijunaša Henrija Lelievrea, op. ur.) manje duguje njegovoj ispravnosti ili hrabrosti, a više činjenici da se osvetio za ono za što bismo se svi trebali svetiti. Ili radije, za što bismo se morali osvetiti izravno dok zapravo samo nastavljamo oklijevati i odstupati. Jer nema sumnje da se tisućama neprimjetnih niskosti, svim vrstama kleveta, malim zloćama i pakosnom pristojnošću Francuz ne prestaje svetiti trajno i svakomu za činjenicu da je odustao, dopustio da ga pregaze. Bilo je i vrijeme da *jebeš policiju* odmijeni *da, gospodine policajče!* U tom smislu izravno neprijateljstvo određenih bandi samo manje uvijeno

izražava lošu atmosferu, u temelju truo duh, želju za spasonosnim uništenjem u kojoj ova zemlja izgara.

Zvati "društvom" populaciju stranaca u kojoj živimo takva je uzurpacija da čak i sociolozi snuju da se odreknu koncepta koji im već cijelo stoljeće donosi kruh u kuću. Sad radije metaforom *mreže* opisuju način na koji se povezuju kibernetičke osamljenosti, petlje slabih interakcija poznatih pod imenima "kolega", "kontakt", "frend", "znanac" ili "avantura". Nekad se takve mreže kondenziraju u društveni milje, u kojem se ne dijeli ništa do kodova i gdje se ništa ne igra osim neprestanog rekonstruiranja identiteta.

Bilo bi gubljenje vremena opisivati u detalje sve što je mučno u postojećim društvenim odnosima. Kaže se da obitelj doživljava svoj društveni povratak, da par doživljava svoj povratak. Ali obitelj koja se vraća nije ista ona koja je otišla. Njen je povratak tek produbljivanje vladajuće razdvojenosti koju samo prikriva, postajući tako i sama krinkom. Svi svjedočimo obiteljskim proslavama na kojima se tuga iz godine u godinu zgušnjava, svjedočimo usiljenim osmijesima, neugodom prizoru uzaludnog prenemaganja, osjećaju da truplo leži na stolu, a svi se pretvaraju kao da to nije ništa. Od flerta do razvoda, od divljeg braka do drugog tate i druge mame, svatko osjeća beživotnost tužne obiteljske jezgre, ali većini se čini da bi bilo još tužnije odreći je se. Obitelj više nije ono gušenje u majčinskome stisku, niti patrijarhat fizičkog kažnjavanja, koliko je prepuštanje pamučnoj udobnosti, gdje je sve poznato, taj (koliko) bezbrižni moment nasuprot svijetu za koji nitko ne može poraći da se slama, svijetu u kojem je "postati autonoman" tek eufemizam za "pronaći svoga gazdu". Biološka srodnost koristi se kao izlika za gašenje svega što strastveno gori u nama: žele nas, pod izlikom da su nas odgojili, natjerati da se odrekne moćnosti odrastanja, kao i svega što je važno i ozbiljno u djetinjstvu. Tog se gašenja valja čuvati.

Ljubavni par je posljednji stupanj velikog društvenog debakla. To je oaza usred ljudske pustinje. U okrilje intimnosti dolazimo tražiti sve što je očevitno opustošeno u suvremenim društvenim odno-

nom poljoprivredom i uzgojem stoke, bez čega blokade regionalne ekonomije ne bi nikada mogle biti toliko puta ponovljene i tako sustavne.

Iskoristimo sve što nam svaka kriza pruža.

"Osim toga, treba dodati da nećemo biti u mogućnosti liječiti cjelokupno francusko stanovništvo. Morat ćemo izabrati koga ćemo liječiti." Tako stručnjak za virologiju 7. rujna 2005. u dnevnom listu *Le Monde* ukratko navodi što će se dogoditi u slučaju ptičje gripe. "Terorističke prijetnje", "prirodne katastrofe", "opasnosti od virusa", "društveni pokreti" i "urbano nasilje", sve su to za upravljače društvima trenuci nestabilnosti u kojima oni svoju vlast učvršćuju odabirom onoga što im se dopada i uništavanjem onoga što im smeta. Stoga je logično da je to i prigoda da se svaka druga sila udruži ili ojača zauzimanjem suprotne strane. Prekid robnih tokova, nestajanje normalnih tijekova života (dovoljno je vidjeti kako dolazi do povratka društvenog života u zgradi u kojoj je odjednom nestalo struje da zamislimo kako bi život mogao izgledati u gradu koji je ostao bez ičega) i policijska kontrola oslobađaju potencijale za samoorganiziranje koji su u drugim okolnostima nezamislivi. To nikome ne može promaknuti. Toga je potpuno bio svjestan revolucionarni radnički pokret, koji je krize buržoaske ekonomije pretvorio u vrhunac vlastita jačanja. Danas su islamske stranke najjače ondje gdje su umjele inteligentno nadomjestiti slabosti države, na primjer prigodom organiziranja pomoći nakon potresa u Boumerdesu u Alžiru, ili pak u svakodnevnoj pomoći stanovništvu južnog Libanona, koji je razrušila izraelska vojska.

Kao što smo ranije naveli, devastacija New Orleansa koju je prozročio uragan Katrina omogućila je cijelom nizu marginalnih skupina sjevernoameričkog anarhističkog pokreta da steknu dotad neviđenu stabilnost povezujući sve one koji su se, na licu mjesta, odupirali prisilnom premještanju. Ulične kantine pretpostavljaju da se prethodno mislilo na opskrbu; hitna medicinska pomoć iziskuje stjecanje neophodnih znanja i nabavu materijala, a isto vrijedi i za osnivanje piratskih radio-postaja. Političko bogatstvo takvih si-

povezivanje i artikulacija. Ovisno o tijeku događaja, komune se utapaju u entitete šireg raspona ili se pak dijele. Između skupine braće i sestara vezanih "do kraja života" i okupljanja mnoštva skupina, komiteta, skupina za organizaciju opskrbe i samoobrane pobunjeničke četvrti, pa čak i regije, razlika je samo u razini, no u svim je slučajevima riječ o komunama.

Svaka komuna može samo težiti samostalnom osiguravanju sredstava za opstanak i unutar sebe doživljavati novac kao nešto beznačajno i, u krajnjoj liniji, deplasirano. Novac ima moć stvaranja veza među onima koji nisu povezani, povezivanja stranaca *kao stranaca* i na taj način, stvaranjem jednakosti među stvarima, moć stavljanja svega u optjecaj. Sposobnost novca da sve povezuje plaća se površnošću tih veza, u kojima u pravilu vlada laž. Nepovjerenje je temelj kreditnog odnosa. Vladavina novca stoga uvijek mora biti vladavina kontrole. Praktično ukidanje novca može se ostvariti samo širenjem komuna. Kad je riječ o širenju komuna, svaka pojedina komuna mora poštovati nužnost ostajanja unutar određene veličine. Ako bi je prešla, izgubila bi kontakt sa samom sobom i gotovo neminovno stvorila dominantnu kastu. Komuna u tom slučaju radije bira rascjep i, na taj način, svoje umnažanje, čime istodobno sprečava nesretan ishod.

Ustanak alžirske omladine, koji je u proljeće 2001. zapalio čitavu Kabiliju, zahvatio je gotov čitav teritorij zahvaljujući napadima na žandarmerije, sudove i sva državna predstavništva, podižući pobunu na opću razinu, što jedovelo do jednostranog povlačenja snaga reda i do fizičkog sprečavanja održavanja izbora. Snaga pokreta bila je u raspršenoj komplementarnosti mnoštva sastavnica, koje su samo djelomično bila zastupljene u beskonačnim i uzaludnim muškim okupljanjima seoskih vijeća i drugim narodnim komitetima. "Komune" uvijek tinjajuće alžirske pobune uobličuju se čas u mlade "lude glave" s kapama koji s krova zgrade u Tizi Ouzuu bacaju boce plina na specijalce, čas u podrugljiv osmijeh starog pripadnika pokreta otpora umotanog u svoj burnus, a čas u energiju žena nekog planinskog sela koje se unatoč svemu i dalje bave tradicional-

sima: toplinu, jednostavnost, istinu, život bez teatra i gledatelja. Ali kad romantična omamljenost prođe, "intimnost" odbaci svoju masku: ona je i sama društveni izum, govori jezikom ženskih časopisa i psihologije, poduprta, kao i sve ostalo, strategijama razrađenima do mučnine. Tu nema više istine nego drugdje, i tu dominiraju laž i zakoni otuđenosti. I kad se, pukom srećom, ta istina pronade u paru, ona zahtijeva diobu koja proturječi samoj ideji para. Ono što omogućuje bićima da se vole upravo je ono što ih čini vrijednim ljubavi i uništava utopiju autizma u dvoje.

U stvarnosti raspadanje svih društvenih formi zapravo je blagoslov. Za nas je to idealan uvjet za divlji, masovni eksperiment novih organiziranja, novih vjernosti. Slavno "opadanje očinske uloge" nalaže novu konfrontaciju sa svijetom koja potiče preuranjenu lucidnost i navješćuje neke lijepe pobune. U smrti para vidimo rađanje uznemirujućih oblika kolektivne afektivnosti, sad kad je seks sasvim potrošen, a muškost i ženskost paradiraju u odijelima što su ih izgrizli moljci, sad kad su tri desetljeća neprestane pornografske inovacije iscrpila svaku privlačnost transgresije i oslobođenja. Računamo na bezuvjetnost u intimnim vezama kao na oružje političke solidarnosti, nepropusne, poput ciganskog naselja, za državno uplitanje. Nije da neprestana financijska pomoć koju su roditelji prisiljeni isplaćivati svojem proletariziranom podmlatku ne može sponzorirati društvene subverzije. "Postati autonoman" također bi moglo značiti: naučiti se tući na ulici, skvotirati prazne kuće, ne raditi, ludo se voljeti i krasti u dućanima.

Treći krug "Život, zdravlje i ljubav su neizvjesni, zašto bi posao bio iznimka?"

Nema zbrkanijeg pitanja u Francuskoj od pitanja posla. Nema iskripljenijeg odnosa od odnosa Francuza spram posla. Pogledajte Andaluziju, Alžir, Napulj. Tamo preziru posao iz dubine duše. U Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Japanu, tamo ga pak štiju. Istina, stvari se mijenjaju. Postoje *otakuu* Japanu, *frohe Arbeitslose* u Njemačkoj i radoholičari u Andaluziji. Ali zasad samo kao kuriozitet. U Francuskoj se rukama i noktima uspinju po

hijerarhiji, ali privatno se hvale da ih nije briga za to. Ostaju do deset sati navečer na poslu kad je gužva, ali nemaju skrupula kad je pitanju krađa uredskog materijala ili otpisivanje inventara da bi ga poslije preprodali. Preziremo šefove, ali po svaku cijenu želimo ostati zaposleni. Imati posao je čast, no raditi je znak servilnosti. Ukratko: savršena klinička slika hysterije. Volimo mrzeći, mrzimo voleći. A znamo kakvo zaprepaštenje i otupjelost pogodi hysterika kad izgubi svoju žrtvu – svog gospodara. Većina se nikad ne oporavi.

U ovoj, u osnovi, političkoj zemlji kao što je Francuska industrijska je moć uvijek bila podređena državnoj. Ekonomsku aktivnost nikad nije prestala nadgledati sitničava administracija. Veliki šefovi koji nisu proizašli iz plemstva elite s Ecole Polytechnique ili Ecole Normale d'Administration parijske su svijeta biznisa, gdje ih se potajice sažalijeva. Bernard Tapie njihov je tragičan junak: obožavan jedan dan, sutradan u zatvoru, *zauvijek nedodirljiv*. Nije nimalo čudno što se danas uspinje na sceni. Promatrajući ga kao što se promatra monstrum, francuska javnost ga drži na dobroj distanci i, fascinirana spektakularnom sramotom, čuva se od kontakta s njim. Unatoč velikom blefu osamdesetih, kult poduzetništva nikad se nije ukorijenio u Francuskoj. Tko god napiše knjigu da ga objedi, ne gine mu bestseller. Menadžeri, njihovi običaji i njihova literatura uzalud su javno paradirali, oko njih uvijek ostaje sanitarna vrpca poruge, ocean prijezira, more sarkazma. Poduzetnik nije član obitelji. Konačno, u hijerarhiji gnušanja čak je i murjak iznad njega. Činovnik ostaje u dobru i zlu, naspram i unatoč *golden boysima* i privatizaciji, sama definicija dobrog posla. Onima koji to nisu može se zavidjeti na bogatstvu, ali ne i na zaposlenju.

Upravo ta neuroza temelj je na kojem svaka nova vlast može objaviti rat nezaposlenosti i pretvarati se da se upušta u "bitku za zapošljavanje" dok bivši menadžeri sa svojim mobitelima kampiraju u prihvatilištima Crvenog križa uz obalu Seine. Dok Zavod za zapošljavanje masovno manipulira statističkim podacima da bi spustilo brojku nezaposlenih ispod dva milijuna. Dok su minima-

dokumenata; sve to u koordinaciji s redarskim službama sindikata. Sama mogućnost njihove nazočnosti dovoljna je da među prosvjednike unese sumnju (Tko je tko?) i da paralizira akciju. S obzirom na to da je prihvaćeno da prosvjed nije sredstvo prebrojavanja nego način djelovanja, moramo pronaći načine raskrinkavanja civila, njihova protjerivanja i omogućavanja da iz njihovih ruku možda istrgnemo one koje pokušavaju uhititi.

Policija na ulici nije nepobjediva, ona samo raspolaže načinima samoorganiziranja, obučavanja i neprestanog testiranja novog oružja. U usporedbi s njom naše će oružje uvijek biti rudimentarno, sklepano, a često i improvizirano na licu mjesta. Njime se ni u kojem slučaju ne pokušavamo nadmetati u vatrenoj moći, već nam je namjera održavati distancu, odvratiti pozornost, činiti psihološki pritisak ili iznenađenjem omogućiti proboj i osvajanje terena. Sve moguće inovacije u žandarmerijskim vježbaonicama borbe protiv urbane gerile očito nisu dovoljne, i zasigurno nikada neće biti dostatne za dovoljno brz odgovor na akcije pokretljivog mnoštva koje može udariti na više mjesta odjednom i koje se prije svega trudi uvijek zadržati inicijativu.

Komune su, jasno, ranjive na nadzor i na policijske istrage, kriminalističku obradu i djelovanje tajnih službi. Valovi uhićenja anarhista u Italiji i *ecowarriors* u SAD-u bili su mogući zahvaljujući prisluškivanju. Prilikom svakog pritvora sada je moguće uzeti uzorke DNK-a i popuniti sve iscrpnije dosjee. Jedan je skvoter u Barceloni pronađen jer je ostavio otiske na letcima koje je raspačavao. Metode policijskog popisivanja neprestano se poboljšavaju, posebice zahvaljujući biometriji, a u slučaju uvođenja elektroničke osobne iskaznice, naša zadaća može postati samo teža.

Pariška komuna djelomice je riješila problem popisivanja: spalivši gradsku vijećnicu podmetači požara uništili su matične knjige. Ostaje nam pronaći način da zauvijek uništimo digitalne podatke.

POBUNA

Komuna je osnovna jedinica partizanske stvarnosti. Jačanje pobune možda nije ništa drugo nego multiplikacija komuna, njihovo

u ovom društvu *jesu netko* može pomoći u razumijevanju radosti da se ne bude nitko.

Od vidljivosti treba bježati. Ali snaga koja se skuplja u sjeni ne može se zauvijek skrivati. Riječ je o odgodi našeg pojavljivanja kao snage sve do prikladnog trenutka. Jer što nas kasnije vidljivost dohvati, to smo jači. A kad jednom postanemo vidljivi, dani su nam odbrojeni. Ili ćemo biti u mogućnosti u kratkom roku uništiti njezinu vladavinu, ili će nas vidljivost bez odgode zdrobiti.

Organizirajmo samoobranu.

Živimo pod okupacijom, pod *policijskom* okupacijom. Na to nas svakodnevno podsjećaju ulične racije protiv ilegalnih imigranata, civilni policijski automobili koji kruže ulicama, pacifikacija gradskih četvrti primjenom tehnika razrađenih u kolonijama, izjave ministra unutarnjih poslova protiv "bandi" dostojne rata u Alžiru. To su dostatni motivi da ne dopustimo da nas slome, da se angažiramo u samoobrani.

Kako komuna raste i širi svoj utjecaj, malo po malo uviđa da djelovanje vlasti cilja na ono što komunu uopće čini komunom. Ti protunapadi poprimaju oblike zavođenja, rekuperacije, a kao krajnje sredstvo, i oblik sirove sile. Samoobrana za komune mora biti potpuno jasna kolektivna činjenica, kako u praktičnom tako i u teorijskom smislu. Zaštita od uhićenja, brzo okupljanje u velikom broju protiv pokušaja izгона, skrivanje jednog od naših pripadnika u vremenu koje dolazi neće biti samo suvišni refleksi. Ne možemo neprestano rekonstruirati svoje temelje. Neka se prestane s optuživanjem za represiju, pripremimo se za nju.

Stvar nije jednostavna. Budući da se od stanovništva sve više očekuje obavljanje policijskih poslova (od prokazivanja do povremenog angažmana u građanskim milicijama), policijske snage stapaju se s masom. Model policijske intervencije koji je danas posvuda u upotrebi, čak i tijekom pobune, jest murjak u civilu. Policija je na skorašnjim prosvjedima protiv CPE-a bila učinkovita zbog tih civila pomiješanih s gomilom; čekali su incident kako bi se razotkrili: suzavcem, pendrekom, pištoljem za omamljivanje, kontrolom

lac i dilanje droge, i prema mišljenju državne tajne službe, jedini jamac protiv socijalne eksplozije, moguće u svakom trenutku. Psihička ekonomija Francuza, kao i politička stabilnost zemlje, ulog su održavanja ove radničke fikcije. Dopustite da nam se za sve to živo jebe.

Pripadamo generaciji koja jako dobro živi bez te fikcije. Koja nikad nije računala na mirovinu ni na pravo rada, još manje na pravo na rad. Koju ne određuje čak ni "neizvjesnost", kako vole teoretizirati najnaprednije frakcije militantne ljevice, jer neizvjesnost i dalje podrazumijeva definirati se u odnosu na sferu rada, to jest, na njeno raspadanje. Prihvaćamo nužnost nalaženja novca bilo kojim sredstvima jer trenutačno ne možemo bez njega, ali ne i nužnost da radimo. Uostalom, mi više ne radimo, mi *šljakamo*.

Poduzeće nije mjesto u kojem egzistiramo, to je mjesto kroz koje prolazimo. Nismo cinični, opiremo se tomu da nas prevare. Svi ti diskursi o motivaciji, kvaliteti, osobnom ulaganju samo prolaze pored nas, na veliku žalost upravitelja ljudskih resursa. Kažu da smo razočarani u poduzeća jer nisu nagradila lojalnost naših roditelja, prebrzo ih otpustivši. Lažu. Da bismo bili razočarani, morali smo se prije toga nadati. A mi se ničemu nismo nadali od biznisa, vidimo ga onakva kakav jest i kakav nikad nije prestao biti: kao igru budala, promjenjive udobnosti. Žao nam je samo naših roditelja jer su pali u stupicu, barem oni koji su vjerovali.

Zbrka osjećaja koja okružuje pitanje rada može se objasniti ovako: pojam rada uvijek je uključivao dvije kontradiktorne dimenzije: dimenziju eksploatacije i dimenziju participacije. *Eksploatacija* individualne i kolektivne radne snage privatnim ili društvenim prisvajanjem viška vrijednosti; *participacija* u zajedničkom djelu vezama koje se isprepleću među suradnicima u proizvodnom univerzumu. Te su dvije dimenzije perverzno pomiješane u pojmu rada, što na kraju balade objašnjava indiferentnost radnika spram marksističke retorike, koja poriče dimenziju participacije, kao i spram menadžerske retorike koja poriče dimenziju eksploatacije. Otud i ambivalentnost odnosa prema radu: on je sraman jer nas otuđu-

je od onog što radimo, a istovremeno obožavan jer dio našeg bića uključuje u igru. Katastrofa je već na djelu: ona je u svemu što se mora uništiti, u svima koje se mora iskorijeniti da bi rad konačno bio jedini način postojanja. Užas rada nije toliko u samom radu, koliko u metodičkom i već stoljetnom pustošenju svega što nije rad: prisnosti susjedstva, zanimanja, sela, borbe, srodstva, privrženosti mjestima, bićima, sezonama, načinima djelovanja i govorenja.

Paradoks počiva ovdje: rad je potpuno trijumfirao nad svim drugim načinima postojanja i to u istom trenutku u kojem radnici postaju suvišni. Proizvodni dobitci, delokalizacija, mehanizacija, automatizirana i digitalna proizvodnja toliko su uznapredovali da su gotovo do ničice smanjili potrebu za živom radnom snagom u proizvodnom procesu. Živimo paradoks društva radnika bez rada, gdje zabava, potrošnja i dokolica samo naglašavaju nedostatak onog od čega bismo se trebali odmarati. Rudnik u Carmaxu, poznat već stotinu godina po nasilnim štrajkovima, preuređen je u Cape Discovery. To je zabavni *multiplex* za vožnju skejtbordom i biciklom, poseban po tome što je to "rudarski muzej" u kojem se simuliraju metanske eksplozije za posjetitelje.

U korporacijama rad je sve vidljivije podijeljen na visokokvalificirane poslove istraživanja, koncipiranja, kontrole, koordinacije, komunikacije koji razvijaju sva znanja potrebna za nove kibernetičke procese proizvodnje, i nekvalificirane pozicije za održavanje i nadgledanje tog procesa. Prvih pozicija je malo, vrlo dobro su plaćene i toliko poželjne da će manjina koja ih zauzima učiniti sve kako bi izbjegla njihov gubitak. Njihov posao i oni vezani su grčevitim stiskom. Menadžeri, znanstvenici, lobisti, istraživači, programeri, razvojni programeri, konzultanti i inženjeri doslovno nikad ne prestaju raditi. Čak i njihov seksualni život služi uvećavanju njihove produktivnosti. "Najkreativnija poduzeća su ona u kojima su intimne veze najbrojnije", teoretizira jedan stručnjak ljudskih resursa. "Suradnici poduzeća", potvrđuje njegov kolega iz Daimler-Benz, "dio su kapitala poduzeća. (...) Njihova motivacija, njihov

se stvar svodi na određenu krađu vatre, izvan bilo kakva slijepog voluntarizma. Godine 356. p. n. e. Herostrat je zapalio Artemidin hram, jedno od sedam svjetskih čuda. U naše doba konačne dekadencije, na hramovima je impozantna jedino još zlokobna istina da *oni već jesu ruševine*.

Uništiti to ništavilo nije nikakav tužan posao. Djelovanju to daje novu mladost. Sve postaje smisljeno, sve odjednom dolazi na svoje mjesto, prostor, vrijeme, prijateljstvo. Za uspjeh se koristimo svim raspoloživim sredstvima, ponovno osmišljavamo njihovu upotrebu, a ta sredstva smo mi sami. Možda će "sjebanje svega" u bijedi epohe poslužiti – ne bez razloga, treba priznati – kao posljednje kolektivno zavođenje.

Izbjegavajmo vidljivost. Pretvorimo anonimnost u položaj za napad

Jedan sindikalist na prosvjedu skida masku anonimcu koji je upravo razbio izlog: "Priznaj što radiš, nemoj se skrivati." Biti vidljiv znači biti razotkriven, odnosno, prije svega, ranjiv. Kad ljevičari svih zemalja svoju stvar neprestano "čine vidljivom" – pitanje beskućnika, žena, ilegalnih imigranata – u nadi da će se netko za nju pobrinuti, oni čine upravo suprotno od onoga što bi trebalo napraviti.

Ne treba se pokazati, nego anonimnost u koju smo dovedeni pretvoriti u prednost, a pomoću urote i noćnog i maskiranog djelovanja učiniti je neranjivim položajem za napad. Model za to pruža požar iz 2005. Bez lidera, bez zahtjeva, bez organizacije, ali s parolama, gestama, suučesništvom. Biti ništa u društvenom smislu nije poniženje i izvor tragičnog nedostatka priznanja – biti priznat: od koga? – već, naprotiv, uvjet za maksimalnu slobodu djelovanja. Ne potpisivati svoja nedjela, već objelodanjivati samo fantomske akronime – još se sjećamo kratkotrajne oznake BAFT (Brigade Anti-Flic des Tarterets = Protumurijska brigada [novog naselja] Tarterets) – jedan je od načina da se ta sloboda očuva. Stvaranje subjekta pobune, koji bi bio pokretač "pobune iz studenog 2005.", očito je jedan od prvih defenzivnih manevara režima. Sam pogled na face onih koji

neobično da sada državni praznici, koji više ništa ne slave, sustavno loše završavaju. Blistav ili raskliman, gradski inventar – pitanje je gdje on počinje, a gdje završava – materijalizira naše zajedničko izvlaštenje. Ustrajući u svome ništavilu, on samo traži da se u njega zauvijek vrati. Razmotrimo što nas okružuje: sve to očekuje svoj trenutak, metropola odjednom dobiva napad nostalgije kakvu imaju samo još ruševine.

Ako postane metodična i ako se sistematizira, nekultura će se stopiti u raspršenu, uspješnu gerilu koja će nas vratiti u našu prvobitnu nedisciplinu i nemogućnost vladanja nad nama. Uznemirujuće je za neke da se u nizu priznatih vojnih vrlina partizana ističe upravo nedisciplina. Zapravo bijes nikada nije trebao biti razdvojen od politike. Politika se bez bijesa gubi u diskursu, a bijes se, bez politike, iscrpljuje u krikovima. Riječi poput "bijesni" ili "ushićeni" u politici se uvijek javljaju uz pucnje upozorenja.

Kad je riječ o metodi, zadržimo od sabotaze sljedeći princip: minimum rizika u akciji, minimum vremena, maksimum štete. Kad je riječ o strategiji, sjetimo se da prepreka koja je srušena, ali nije prevladana (oslobođen, ali ne i nastanjen prostor) lako može biti zamijenjena drugom, otpornijom preprekom koju je teže napasti. Ne potrebno je razglabati o tri tipa radničkih sabotaza: sporijem radu, bijelom štrajku ili dosljednom provođenju propisa; razbijanju strojeva ili ometanju njihova rada; odavanju tajni poduzeća. Prošireni na dimenziju društvenog poduzeća, principi sabotaze generaliziraju se od proizvodnje do razmjene. Tehnička infrastruktura metropole ranjiva je: njezine tokove ne čine samo transport osoba i roba -informacije i energija također protječu kroz tu mrežu žica, vlakana i cijevi koje je moguće napasti. Uspješna sabotaza društvenog stroja danas podrazumijeva novo osvajanje i smišljanje novih načina prekida njegovih mreža. Kako učiniti beskorisnom liniju vlaka TGV ili električnu mrežu? Kako pronaći slabe točke informatičkih mreža, kako omesti radio-valove i izazvati snijeg na malim ekranima?

Što se tiče ozbiljnih prepreka, pogrešno je potpuno uništenje smatrati nemogućim. Prometejski element u svemu tome je što

know-how, kapacitet za inovaciju i briga za želje klijentele sirovi su materijal odjela za inovacije. (...)

Njihovo ponašanje te socijalna i emocionalna kompetencija imaju sve veću važnost u evaluaciji njihova rada. (...) A rad se više neće vrednovati satnicom, nego na osnovi dosegnutih ciljeva i kvalitete rezultata. Oni su poduzetnici."

Skup zadaća koje se ne mogu provjeriti automatiziranim strojevima formira nebulozan grozd poslova koji se, budući da se ne mogu povjeriti strojevima, povjeravaju ljudima: skladištarima, radnicima na liniji, sezonskim radnicima. Ta fleksibilna, nediferencirana radna snaga ide s jednog na drugi radni zadatak i nikad ne ostaje dovoljno dugo u poduzeću da bi se ujedinila kao snaga jer nikad nije u središtu proizvodnog procesa, nego je smrvljena u mnoštvo međuprostora koji služe za krpanje rupa u onome što još nije mehanizirano. Privremenost je obilježje tog radnika koji to više nije, koji više nema zanimanje, nego samo sposobnosti koje prodaje gdje može, i čija je raspoloživost također dio posla.

Na marginama te radne snage, učinkovite i neophodne za funkcioniranje stroja, sve je veća armija suvišnih, koja je svakako korisna za tijek proizvodnje ali ne mnogo više od toga i koja svojim besposličarenjem povećava rizik sabotaze tog stroja. Prijetnja opće demobilizacije sablast je koja progona sadašnji sustav proizvodnje. Ne odgovara svatko na pitanje "zašto raditi?" poput onog bivšeg primatelja socijalne pomoći: "Radi vlastite dobrobiti. Moram se nečime zaokupiti." Postoji ozbiljan rizik da ćemo se zaposliti samim svojim besposličarenjem. Ta plutajuća populacija mora se nečim zaokupiti. Ali do današnjeg dana nije pronađena bolja disciplinska metoda od plaće. Stoga treba nastaviti uništavati "socijalnu pomoć", tako da se i oni najnemirniji – koji će se predati tek kad se suoče s alternativom između umiranja od gladi i truljenja u zatvoru – domaće u zagrljaj plaće. Cvjetanje robovskog sektora "osobnih usluga" mora se nastaviti: čišćenje, konobarenje, masaže, rad u domaćinstvima, prostitucija, privatna poduka, terapija, psihološka pomoć itd. To je popraćeno stalnim rastom standarda sigurnosti, higijene, po-

našanja i kulture te ubrzanom kratkotrajnošću mode, što sve stvara potrebu za tim uslugama.

U Rouenu sad postoje "ljudi-parkingmetri": netko tko čeka na ulici i dodaje vam parkirnu karticu ili vam, u slučaju kiše, iznajmljuje kišobran.

Poredak rada bio je poredak svijeta. Očevidnost njegova uništenja paralizira one koji strahuju od onoga što dolazi poslije. Danas je rad manje vezan za ekonomsku nužnost proizvodnje dobara, nego za političku nužnost proizvodnje proizvođača i konzumenata te očuvanja poretka rada svim sredstvima. Društvo u kojem proizvodnja više nema svoj objekt postaje ponajviše zaokupljeno proizvodnjom samog sebe: poput stolara protjerana iz svog dućana koji se u očaju baca na to da teše samoga sebe. Svi ti mladi ljudi koji se smješkuju na intervjuima za posao, koji izbjeljuju zube da bi više napredovali u karijeri, koji idu u diskoteku navečer da bi ojačali timski duh, uče engleski da *boostaju* karijeru, razvođe se ili vjenčavaju da bi se uspjeli na ljestvici, koji pohađaju tečajeve da bi postali *leaderi* ili vježbaju "osobni razvoj" da bi bolje "rješavali konflikte". "Najintimniji 'osobni razvoj'", tvrdi jedan guru, "dovest će do bolje emocionalne stabilnosti, otvorenijih i jednostavnijih veza, izoštrenije intelektualne usredotočenosti te do boljih ekonomskih performansi." Taj cijeli mali roj koji nastoji biti prirodan dok nestrpljivo čeka da ga odaberu rezultat je pokušaja da se poredak rada spasi *etikom mobilizacije*. Biti *mobiliziran* znači odnositi se prema poslu ne kao prema aktivnosti, nego kao prema mogućnosti. Ako nezaposlena osoba skine svoje *piercinge*, ode frizeru i zaokupi se "projektima", ona zapravo radi na svojoj "uposlivosti", kako kažu, jer tako svjedoči o svojoj mobiliziranosti. Mobilizacija je to blago odvajanje od sebe, minimalno razdvajanje od onog što nas čini onime što jesmo, stanje otuđenosti u kojemu samo sebstvo može postati objekt rada. Tad postaje moguće *prodatisebe*, a ne svoju radnu snagu, i biti plaćen za ono što *jesi*, a ne za ono što *radiš*, za izvrsno svladane društvene kodove, talente u odnosima, za vlastiti osmijeh i način na koji se predstavljaš. To je nov oblik socijalizacije. Mobilizacija spaja dva

kuća, improvizirane tržnice, kiosci s kebabima ili garaže lako mogu umaći svojoj službenoj namjeni, samo ako postoji dovoljna razina suučesništva. Lokalno samoorganiziranje mrsi i poništava državnu kartografiju namećući vlastitu: stvara vlastito odcjepljenje.

Putujmo. Odredimo vlastite puteve komunikacije.

Princip komuna nije da se metropoli i njezinoj mobilnosti suprotstavi lokalna ukorijenjenost i sporost. Ekspanzivni pokret stvaranja komuna mora tajno preslikati kretanje metropole. Ne smijemo odbijati mogućnosti kretanja i komunikacije koje nam nudi komercijalna infrastruktura, moramo samo poznavati njihove granice. Dovoljno je biti prilično oprezan, prilično bezazlen. Uostalom, međusobno posjećivanje puno je sigurnije, ne ostavlja nikakve tragove i njime se stvaraju znatno postojanije veze nego u kontaktima na internetu. Privilegij koji je dan nekima od nas, da možemo "slobodno cirkulirati" s jednog kraja kontinenta na drugi, a bez pretjerane muke i čitavim svijetom, adut je koji nije zanemariv u uspostavljanju komunikacije među žarištima urote. Jedna od privlačnosti metropole je što Amerikancima, Grcima, Meksikancima i Nijemcima omogućava da se potajno susreću u Parizu taman koliko je potrebno za neku stratešku diskusiju.

Stalno kretanje među prijateljskim komunama jedna je od onih stvari koje ih čuvaju od umrtvljenosti i od neminovnosti odustajanja. Prihvatiti drugove, biti u toku s njihovim inicijativama, razmišljati o njihovu uspjehu, prisvojiti tehnike kojima ovladavaju -za komunu znači više od sterilnih moralnih preispitivanja iza zatvorenih vrata. Imali bismo krivo kad bismo podcijenili što se sve može odlučno pripremiti tijekom večeri provedenih u suprotstavljanju mišljenja o aktualnom ratu.

Srušimo postupno sve prepreke

Kao što je poznato, ulice su pune nekulture. Između onoga što one stvarno jesu i onoga što bi trebale biti smještena je centripetalna sila cjelokupne policije koja se trudi na njima napraviti reda; a nasuprot tome smo mi -obrnuto, centrifugalno kretanje. Možemo se samo radovati, posvuda gdje se javljaju ljutnja i nered. Nije ništa

objijati brave, liječiti prijelome i angine, postavljati piratske radio-odašiljače, podizati ulične kantine, treba imati jasne ciljeve, ali i okupiti raspršena znanja i organizirati ratnu poljoprivredu, shvatiti biologiju planktona, sastav tla, izučavati odnose među biljkama i na taj način ponovno steći izgubljena znanja, razviti raznorazne mogućnosti upotrebe naše neposredne okoline i uspostavljanja veza s njome te steći znanje o granicama nakon kojih je počinjemo iscrpljivati. I to već danas, zbog onih dana kada ćemo od nje morati pribavljati više nego simbolički dio naše prehrane i potreba.

Stvorimo teritorije. Umnožimo nejasna područja.

Sve više reformista danas se slaže da je s "približavanjem točke zvane *peak oil*" te "u svrhu smanjenja ispuštanja stakleničkih plinova" potrebno "relokalizirati ekonomiju", favorizirati regionalnu opskrbu, kratke tokove distribucije, odustati od lakog uvoza iz dalekih zemalja itd. Oni zaboravljaju da je svemu onome što se u vezi s ekonomijom čini na lokalnom planu svojstveno da se radi *na crno*, "neformalno"; da ta jednostavna ekološka mjera relokalizacije ekonomije ne podrazumijeva ništa manje nego oslobađanje od državne kontrole, ili pak to da ćemo joj se potpuno podčiniti.

Aktualni teritorij proizvod je višestoljetnih policijskih operacija. Ljudi su potiskivani izvan svojih sela, zatim izvan ulica, zatim izvan četvrti, a na kraju i izvan hodnika svojih zgrada, u luđačkoj nadi da će čitav život biti zadržan unutar četiri vlažna privatna zida. Pitanje teritorija za nas i za državu ne postavlja se na isti način. Nije riječ o *držanju* teritorija. Riječ je o tome da se gustoća komuna, cirkulacija i solidarnosti na lokalnoj razini do te mjere poveća da teritorij za svaku vlast postane nečitak i nejasan. Nije riječ o tome da se teritorij zaposjedne, nego da se teritorij *bude*.

Svaka praksa dovodi do postojanja teritorija – teritorija *deala* ili lova, teritorija dječjih igara, ljubavnih odnosa ili pobune, teritorija seljaka, ornitologa ili šetača. Pravilo je jednostavno: što je više teritorija koji se na određenom području preklapaju, među njima se događa sve veća cirkulacija a vlast ih manje kontrolira. Kafići, tiskare, sportske dvorane, pustopoljine, štandovi prodavača knjiga, krovovi

kontradiktorna pola rada: s jedne strane participiramo u vlastitoj eksploataciji, s druge se strane eksploatira naša participacija.

U idealnom slučaju sami smo malo poduzeće, vlastiti šef, vlastiti proizvod. Riječ je o tome da, bili zaposleni ili ne, skupljate kontakte, sposobnosti, umrežavate se, ukratko, postajete "ljudski kapital". Planetarni nalog mobilizacije pod najmanjim izgovorom (rak, "terorizam", potres, beskućnici) rezimira odlučnost vladajućih da održe kraljevstvo rada unatoč njegovom fizičkom nestanku.

Sadašnji je proizvodni aparat s jedne strane gigantski stroj za psihičku i fizičku mobilizaciju, za isisavanje energije onih koji su postali suvišni; s druge strane on je stroj za razvrstavanje koji omogućuje preživljavanje subjektima koji se povinuju, a odbacuje sve "problematične pojedince", sve koji utjelovljuju drukčiji način života i tako se odupiru tom stroju. S jedne strane oživljuju sablasti, s druge živući umiru. To je prava politička funkcija suvremenog proizvodnog aparata.

Organizirati se izvan i protiv rada, kolektivno dezertirati iz režima mobilizacije, demonstrirati vitalnost i disciplinu u samoj *demobilizaciji* – zločini su koje nam civilizacija na samrti neće lako oprostiti. A to je ustvari jedini način da je nadživimo.

Četvrti krug "Jednostavnije, zabavnije, mobilnije, sigurnije!"

Ne možemo više govoriti o "gradu" ili "selu", još manje o njihovoj tobožnjoj staroj opoziciji. To što se proteže oko nas ne slični im ni izbliza ni izdaleka: to je jedinstven i jednolik urbani prekrivač bez oblika i reda, turobna zona, neodređena i neograničena, svjetski kontinuum hipercentara i prirodnih parkova nalik muzejima, velike nakupine i ogromna agrikulturna polja, industrijske zone i stambena naselja, konobe i trendi barovi: metropola. Postojao je antički grad, srednjovjekovni i moderni; ne postoji metropolski grad. Metropola je sinteza teritorija. To je suživot svega, ako ne geografski, onda zbog isprepletanja mreža.

I upravo zato što konačno nestaje, grad je sad fetišiziran, kao i Povijest. Manufakture Lillea postaju koncertne dvorane, betonirani centar Le Havrea dio je UNESCO-ve baštine. Pekinški *hutunzi* koji

okružuju Zabranjeni grad uništeni su, nešto dalje rekonstruirani su falsificirani novi, znatiželjnicima na uvid. U Troyesu lijepe drvene fasade na kamene zgrade: vještina pastiša koja neodoljivo podsjeća na dućane u viktorijanskom stilu u pariškom Disneylandu. Historijska središta, nekada sjedišta revolucionarnih pobunjenika, mudro su integrirana u organizacijski dijagram metropole te izložena turizmu i razmetljivoj konzumaciji. To su otočići robne bajke, održavaju se izložbama i estetikom, pa i silom ako je potrebno. Nesnosna sladunjavost božićnih sajmova plaća se sve većim brojem zaštitara i gradske ophodnje. Kontrola se integrira u čarobni robni pejzaž, pokazujući svoje autoritarno lice svakom tko želi vidjeti. Naše je doba doba izmiješanosti, melanž banalnih pjesmuljaka, teleskopskih palica i šećerne vune. Policijski nadzor i čarolija!

Potruga za "autentičnim" i policijski nadzor koji s tim ide gone malograđane u kolonizacijske pohode na radničke četvrti. Izgnani iz hipercentara, dolaze istražiti "kvartovski život" koji nikad nisu pronašli u montažnim kućicama u predgrađu. I tako, protjerujući siromašne, automobile i imigrante, istrjebljujući mikrobe, čineći gradske četvrti *urednijim*, oni uništavaju upravo ono što su došli pronaći.

Policajac i smetlar rukuju se na gradskom plakatu, čiji slogan je "Montauban: čist grad". Pristojnost koja urbanistima nalaže da više ne pričaju o "gradu" koji su uništili, nego o "urbanome" trebala bi ih također spriječiti da pričaju o selu, koje više ne postoji. Postoji tek pejzaž koji se prikazuje gomili bez korijena koja je pod stresom, postoji prošlost koju se može inscenirati sad kad je seljaka ostalo tako malo. Marketinška kampanja koja se postavlja na "teritoriju" na kojem se sve mora vrednovati ili uspostaviti kao nacionalna baština. Uvijek istovjetna studena praznina koja dospijeva i u najzabačenije krajeve.

Metropola je ta istodobna smrt grada i sela, raskrižje na kojem se susreće sva malograđanština, usred srednje klase koja se kako zbog ruralnog egzodusa tako do "periurbanizacije" proteže unedogled. Potpuno ostakljivanje svijeta odgovaralo bi cinizmu suvremene ar-

vještina i ingenioznosti svojstvenih slamovima koje ćemo morati temeljito iskoristiti želimo li ponovno nastaniti pustinju metropole i osigurati preživljavanje pobune na srednji rok.

Kako komunicirati i kretati se u totalnom prekidu tokova i veza? Kako obnoviti prehrabne kulture ruralnih zona tako da one mogu iznova stvoriti uvjete za gustoću naseljenosti kakvu su imale prije šezdeset godina? Kako betonirane prostore transformirati u urbane vrtove, kao što je učinila Kuba da bi mogla izdržati američki embargo i propast SSSR-a?

Podučavanje i učenje

Što je nama koji smo se toliko prepuštali dokolici koju dopušta tržišna demokracija od svega toga ostalo? Što nas je to moglo potaknuti da krenemo trčati nedjeljom ujutro? Što drži u pokretu sve te fanatike karatea i sve te ljude koji su ludi za aktivnostima tipa "sam svoj majstor", ribarenjem ili gljivarstvom? Što, ako ne nužnost da ispune potpunu besposlenost, da obnove vlastitu radnu snagu ili svoj "zdravstveni kapital"? Većina slobodnih aktivnosti mogla bi se lako osloboditi svoje apsurdnosti i postati nešto drugo. Boks nije uvijek bio rezerviran za pokazivanje u dobrotvornim emisijama ili za velike spektakularne susrete. Početkom 20. stoljeća u Kini raskomadanoj hordama kolonizatora i izgladnjeloj dugotrajnim sušama, stotine tisuća siromašnih seljaka organiziralo se u brojnim boksačkim klubovima na otvorenom kako bi od bogatih i od kolonizatora povratili ono što im je oduzeto. To je bio *Bokserski ustanak*. Nikada nije prerano naučiti i prakticirati ono što će od nas zahtijevati manje mirnodopska, manje predvidljiva vremena. Naša ovisnost o metropoli, o njezinoj medicini, poljoprivredi ili policiji, danas je takva da je ne možemo napasti, a da se pritom sami ne izložimo opasnosti. Upravo neizrečena svijest o toj ranjivosti objašnjava spontano samoograničavanje aktualnih društvenih pokreta; zbog nje se bojimo kriza i želimo "sigurnost". Upravo su zbog te svijesti štrajkovi horizont revolucije zamjenjivali horizontom povratka u normalu. Izmicanje toj sudbini zahtijeva dug i ustrajan proces učenja, te raznovrsne, masovne eksperimente. Treba se znati tući,

ma. Ne treba zanemariti sve što neka zanimanja, obuka ili dobri položaji usput pružaju, u smislu korisnih znanja.

Zadatak komune je osloboditi što je moguće više vremena za sve svoje članove. To se ne vidi samo u *broju sati oslobođenih* od svake eksploatacije najamnog rada. Oslobođeno vrijeme nije odmaranje. Prazno vrijeme, mrtvo vrijeme, vrijeme praznine i straha od praznine, to je vrijeme rada. Odsad više neće biti vremena koje treba *ispuniti*, nego će se dogoditi oslobođenje energije koju ne sadrži niti jedno "vrijeme"; linije koje se ocrtavaju, koje se pojačavaju, koje možemo do mile volje slijediti, do kraja, dok ne vidimo da se ukrštaju s drugima.

Kradimo, uzgajajmo, proizvodimo

Bivši radnici metalurške tvornice MetalEurop više postaju provalnici nego čuvari zatvora. Radnici Francuske elektroprivrede svojoj rodbini i prijateljima pokazuju kako se krivotvori stanje na brojlama. Materijal "koji je pao s kamiona" preprodaje se na sve strane. Svijet koji se tako otvoreno proglašava ciničnim ne može od proletera očekivati veliku lojalnost. Komuna, s jedne strane, ne može računati na vječno trajanje "države blagostanja", a s druge strane, ne može računati ni na to da će dugo živjeti od krađe s polica, od kopanja po kantama za smeće supermarketu ili, noću, po skladištima industrijskih zona, od lažnih subvencija, varanja osiguranja i drugih prijevara, ukratko: od pljačke. Stoga se mora pobrinuti da neprestano povećava razinu i opseg svoje samoorganizacije. Nema ničeg logičnijeg u tome nego da tokarski strojevi, glodalice ili aparati za fotokopiranje koji se nakon stečaja tvornice prodaju po sniženoj cijeni zauzvrat služe kao podrška za poneku urotu protiv našeg komercijaliziranog društva.

Osjećaj neumitnog urušavanja u današnje je doba posvuda toliko živ da teško možemo nabrojati sve aktualne eksperimente u pogledu građevinarstva, energije, materijala, nezakonitosti ili poljoprivrede. Postoji mnoštvo znanja i tehnika koje samo čekaju da ih ukrademo i otkinemo od njihova moralističkog, uličnog ili ekološkog pakiranja. Ali ta znanja i tehnike tek su dio svih intuicija,

hitekture. Škola, bolnica, medijateka tek su varijacije na istu temu: transparentnost, neutralnost, uniformnost. Masivne i fluidne zgrade, osmišljene bez potrebe da se zna što će biti u njima, i koje mogu biti ovdje kao i bilo gdje drugdje. Što sa svim tim poslovnim tornjevima pariškog La Defensea, stambenim blokovima La Part Dieu u Lyonu ili šopingcentrima EuraLille? Francuski izraz *flambant neuf* ("goruće novo") lijepo sažimlje njihovu sudbinu. Jedan škotski putnik, nakon što su u svibnju 1871. pobunjenici zapalili pariški Hotel de Ville, svjedoči jedinstvenoj ljepoti moći plamena: "...nikad nisam mogao ni zamisliti nešto tako lijepo. Ljudi Komune strašni su nitkovi, ne poričem to; ali kakvi umjetnici! I potpuno nesvjesni svojga djela! (...) vidio sam ruševine Amalfija koje zapljuskuje azurni Mediteran, ruševine hrama Tung-hoor u Pandžabu; vidio sam Rim i mnogo drugih stvari, ali ništa se ne može usporediti s tim što sam te večeri imao pred očima".

U toj metropolskoj mješavini preživljava još nekoliko gradskih fragmenata i seoskih ostataka. Ali vitalnosti ima tek u takozvanim "problematičnim četvrtima". Paradoks je da su mjesta koja izgledaju ponajviše nenastanjivo jedina koja su nastanjena na neki način. Stara skvotirana baraka uvijek će izgledati kao da se u njoj doista živi, doimat će se takvom više od luksuznih stanova gdje i ne možeš nego postaviti namještaj i usavršavati dekor čekajući novu selidbu. Naselja straćara u mnogim su megalopolisima posljednja mjesta koja žive i u kojima se još može živjeti, i, što uopće ne iznenađuje, najsmrtonosnija mjesta. Ona su naličje elektroničkog dekora svjetske metropole. "Spavaonice" predgrađa Nord de Paris, koje su malograđani u lovu na kuće s bazenima napustili, svijetle sad intenzivnije od Latinske četvrti.

Riječju, kao i vatrom. Pobuna iz studenog 2005. nije nastala iz krajnje izvlaštenosti, *neposjedovanja*, kao što se stalno tumačilo; nego naprotiv: ona nastaje iz potpunog posjedovanja teritorija. Automobili se mogu paliti iz dosade, ali širiti nemire čitavih mjesec dana i držati policiju u šahu, za to se morate znati organizirati, morate imati veze i suučesnike, potrebno je poznavati teren do savršens-

tva, imati zajednički jezik i zajedničkog neprijatelja. Kilometrima i kilometrima, tjednima i tjednima širila se vatra. Nove buktinje javljale su se kao odgovor starima i to tamo gdje bi ih se najmanje očekivalo. Glasine se ne može ozvučiti i prisluškovati.

Metropola je prostor neprekidnog konflikta, kojeg su zauzimalje Basre, Mogadiša ili Nablusa tek vrhunci. Grad je za vojsku dugo bio mjesto koje se izbjegava ili zauzima; metropola, međutim, sasvim je kompatibilna s ratom. Oružani sukob tek je trenutak nje ne prestane rekonfiguracije. Bitke koje vode velike sile nalikuju policijskom poslu kojemu nema kraja u crnim rupama metropole: "bilo to u Burkini Faso, u južnom Bronxu, Kamagasaki, Chiapasu ili Courneuveu". "Intervencije" ne streme toliko pobjedi, pa čak ni uspostavljanju reda i mira, koliko nastavku sigurnosnih operacija koje su već na djelu.

Rat više nema ograničeno trajanje, nego je razlomljen na serije vojnih i policijskih mikrooperacija koje jamče sigurnost. Policija i vojska prilagođavaju se paralelno i korak po korak. Kriminolog zahtijeva od specijalaca da se organiziraju u male mobilne i profesionalizirane jedinice. Vojna akademija, kolijevka disciplinarnih metoda, ponovno osmišljava svoju hijerarhijsku organizaciju. Časnik NATO-a sa svojim pješadijskim bataljunom primjenjuje "participativnu metodu koja podrazumijeva da svatko sudjeluje u analizi, pripremi, izvršenju i evaluaciji akcije. Plan se danima opet i iznova razmatra kroz faze treninga i prema najnovijim dostupnim informacijama. Ništa ne podiže toliko grupnu koheziju i motivaciju kao plan izrađen zajednički".

Osim što se oružane snage prilagođuju metropoli, one je stvaraju. Tako izraelski vojnici nakon bitke u Nablusu postaju dizajneri interijera. Nakon što ih je palestinska gerila prinudila da napuste odveć opasne ulice, oni uče napredovati horizontalno i vertikalno u srce urbanih konstrukcija, probijajući zidove i stropove da bi se kretali. Časnik izraelskih obrambenih snaga, diplomirani filozof, objašnjava:

i svoju snagu odmjeravati u odnosu na stvarnost. Svaki divlji štrajk je komuna, svaka kuća zauzeta kolektivno na jasnim osnovama je komuna, akcijski komiteti 1968. bili su komune, kao i sela odbjeglih robova u SAD-u, ili pak Radio Alice u Bologni 1977. godine. Svaka komuna želi biti vlastita baza. Ona želi otkloniti pitanje potreba. Ona istodobno želi prekinuti svoju ekonomsku ovisnost i svaku političku podčinjenost, te degenerira u milje čim izgubi kontakt s istinama na kojima se temelji. Postoje razne vrste komuna koje za vlastito organiziranje ne čekaju ni brojke, ni sredstva, a najmanje "povoljan trenutak" koji nikada ne dolazi.

ORGANIZIRANJE

Organizirajmo se kako više ne bismo morali raditi.

Mjesta lagodnog života postaju sve rjeđa i, istinu govoreći, daljnje bavljenje njima samo je gubljenje vremena. Osim toga, glavni pokazatelji takvih mjesta su osrednji uvjeti počinka i čitanja.

Znamo da pojedinac tako malo postoji da mora *zarađivati za život*, da svoje vrijeme mora razmijeniti za malo društvenog postojanja. Osobno vrijeme za postojanje u društvu: eto nam rada i tržišta. Vrijeme komune od početka se izmiče radu, ono ne želi u tome sudjelovati – draže su mu druge metode. Skupine argentinskih *piqueterosa* uspjele su kolektivno iznuditi neku vrstu lokalne socijalne pomoći a uvjet je bio da rade nekoliko sati; oni ne rade na sat, nego svoju zaradu stavljaju na kup i organiziraju neophodne krojačke radionice, pekare ili vrtove.

Treba skupiti novac za komunu, no nipošto nije nužno zarađivati za život. Sve komune imaju crne fondove. Lukavštine su brojne. Uz socijalnu pomoć postoje i naknade, bolovanja, kumulirane stipendije, dodaci za fiktivne porode, razne vrste šverca te mnoga druga sredstva koja se javljaju prigodom svake promjene kontrole. Nije na nama da ih branimo, niti da se smjestimo u navedene priručne zaklone ili da ih očuvamo kao privilegij upućenih. Važno je njegovati i širiti upravo tu nužnu spremnost na prijearu i međusobno razmjenjivati nove ideje u području prevare. Za komune se pitanje rada postavlja samo u odnosu prema drugim postojećim prihodi-

i oduzeti svaki smisao onome čime se bavite tako što će vam o tome naširoko izlagati, a zadaća aktivističkih miljea jest oduzeti vam energiju potrebnu za to bavljenje. Aktivistički miljei svoju raspršenu mrežu šire diljem cijele Francuske i staju na put svakom revolucionarnom nastajanju. Oni nude samo vlastite brojne neuspjehe i gorčinu koju zbog njih osjećaju. Njihova istrošenost i pretjerana nemoć učinile su ih neprikladnima za razumijevanja prilika koje nudi sadašnji trenutak.

Osim toga, da bi se nadoknadila kobna pasivnost, u njima se previše govori, a to ih u policijskome smislu ne čini pretjerano pouzdanima. Kako je od njih uzalud nešto očekivati, glupo je biti razočaran zbog njihove pasivnosti. Treba ih samo prepustiti crkavanju. Svi miljei su kontrarevolucionarni zato što je njihova jedina zadaća očuvanje vlastita jasnog komfora.

Organizirajmo se u komune.

Komuna je ono što se događa kad se ljudi nađu, slože i odluče krenuti dalje zajedno. Komuna je možda ono o čemu se odluka donosi u trenutku kada obično dolazi do rastanka. To je radost susreta koji preživljava vlastito gušenje, što ga nameću pravila. To je ono što nas navodi da kažemo "mi" i ono zbog čega to čini događaj. Nije neobično da ljudi koji se slažu osnuju komunu, nego to da ostanu razdvojeni. Zbog čega se komune ne bi beskonačno množile? U svakoj tvornici, svakoj ulici, svakom selu, svakoj školi. To bi napokon bila vladavina komiteta baze! Ali to bi bile komune koje bi pristale biti ono što jesu, tamo gdje jesu. I, po mogućnosti, mnoštvo komuna koje bi zamijenilo institucije društva: obitelj, školu, sindikat, sportski klub itd. Komune koje se, pored čisto političkih aktivnosti, ne bi bojale organizirati radi materijalnog i moralnog preživljavanja svakog svog člana i svih marginalaca koji ih okružuju. Komune koje se ne bi definirale – što kolektivi obično rade – onime što se nalazi unutar i izvan njih, nego gustoćom svojih međusobnih veza. Ne osobama koje ih čine, nego duhom koji ih pokreće.

Komuna se formira svaki put kad neki pojedinci, oslobođeni individualne luđačke košulje, počnu računati samo na vlastite snage

”Neprijatelj interpretira prostor na klasičan, tradicionalan način i ja odbijam slijediti njegovu interpretaciju i upasti u njegove klopke. (...) Hoću ga iznenaditi! To je suština rata. Ja moram pobijediti (...) I evo: odabrao sam metodologiju kojom ću prolaziti kroz zidove... Poput crva koji se kreće jedući sve što mu se nađe na putu.” Urbano je više od pozornice sukoba, ono je njegovo sredstvo. Ne podsjeća li to na Blanquijeve savjete budućim pariškim pobunjenicima: zauzmite kuće oko zabarikadiranih ulica da bi zaštitili svoje pozicije, probijte kuće da bi ih povezali, srušite stube prizemlja i probušite rupe u stropovima da bi se zaštitili od potencijalnih napadača, odvalite vrata i njima zabarikadirajte prozore i od svakog kata napravite puškarnicu.

Metropola nije samo urbanizirana nakupina, konačni sudar grada i sela, nego i protok bića i stvari, strujanje koje prolazi cijelom mrežom optičkih vlakana, TGV vlakova, satelita, nadzornih kamera, koji osiguravaju da čitav taj svijet ne prestane hrliti svom uništenju. Strujanje koje želi sve uključiti u beznadnu mobilnost, koje mobilizira svakog. Gdje smo smlavljeni informacijama kao nekom neprijateljskom silom. Gdje i ne preostaje drugo nego trčati. Gdje postaje teško čekati, čak i taj i taj vlak podzemne željeznice.

Umnažanjem prometnih i komunikacijskih sredstava bivamo otrgnuti od sada i ovdje, te nas se neprestano mami da budemo negdje drugdje. Uzmi TGV, RER ili telefon i budi već tamo. Ta mobilnost podrazumijeva iskorjenjivanje, izolaciju, egzil. I bila bi nepodnošljiva za svakoga da nije uvijek riječ o mobilnosti privatnog prostora, mobilnosti prenosive unutrašnjosti. Privatni se mjehurić neće rasprsnuti, on nastavlja lebdjeti. To nije kraj stanja larve, nego tek pokretanje njene čahure. Od kolodvora do komercijalnog centra, do poslovne banke, od jednog do drugog hotela, posvuda ta otuđenost, tako banalna i toliko poznata, uobičajena toliko da postaje posljednji oblik prisnosti. Metropolska neumjerenost je to hirovito miješanje konačnih ugođaja, koji se kombiniraju u beskonačnost. Središta gradova nisu međusobno istovjetna, ona su zapravo originalne ponude ugođaja, koje procjenjujemo, birajući jedan,

odbijajući drugi, poput kakva egzistencijalnog šopinga među stilovima barova, ljudi, dizajna ili *playlisti* na iPodu. "S *mp3 playerom* ja sam gospodar svoga svijeta". Da bismo preživjeli uniformnost koja nas okružuje, jedina opcija je neprestano rekonstituirati svoj unutarnji svijet, kao dijete koje posvuda ponovno konstruira istu kolibicu. Kao Robinson koji stvara svoj dućan na pustom otoku, samo što je naš pusti otok sama civilizacija gdje se milijarde nas neprestano iskrcavaju.

Upravo kao arhitektura strujanja, metropola je jedna od najranjivijih dosad stvorenih ljudskih formacija. Istančana, suptilna, ali ranjiva. Brutalno zatvaranje granica zbog razbješnjele epidemije, zastoj u sustavu opskrbe živežnim namirnicama, organizirana blokada u sustavu komunikacije i čitava se ta fasada urušava, ne uspijevajući više prikriti prizore masakra koji je stalno progone. Ovaj svijet ne bi jurio tolikom brzinom da mu vlastito urušavanje nije stalno za petama. Svojom strukturom mreže, cijelom tehnološkom infrastrukturom koja se sastoji od veza i čvorišta te decentraliziranom arhitekturom metropola se nastoji zaštititi od neizbježnih kvarova i nepravilnosti funkcioniranja. Internet može preživjeti nuklearni napad. Stalna kontrola protoka informacija, ljudi i robe treba osigurati metropolsku mobilnost; sustavi za praćenje osiguravaju da se nijedan robni paket ne zagubi u transportu, da niti jedna novčanica ne bude ukradena ni u jednoj transakciji i da nijedan terorist ne završi u avionu. Zahvaljujući RFID-čipu, biometričkoj putovnici, DNK-profilu.

Ali metropola proizvodi i sredstvo vlastita uništenja. Američki stručnjak za sigurnost objašnjava poraz u Iraku sposobnošću gerile da iskoristi nove načine komunikacije. Invazija SAD-a ne donosi demokraciju koliko nove kibernetičke mreže. Donijeli su jedno oružje koje ih je porazilo. Sve veći broj mobitela i sve dostupniji internet priskrbili su gerili sasvim nova sredstva organizacije i načine da smanji svoju ranjivost.

Svaka mreža ima svoje slabe točke, čvorišta koja treba presjeći da bi se kruženje zaustavilo, da bi se mreža urušila. Posljednji veliki

ocrtavanje solidarnosti i fronti na svjetskoj razini imali su odnos plaća, koji suprotstavlja stranku Kapitala i stranku Rada. Mi za naše susrete imamo cjelokupni društveni prostor. Za prebrojavanje i raskrinkavanje žutih sindikalista imamo svakodnevne postupke kojima odbijamo podčinjavanje. Za ocrtavanje solidarnosti i fronti na svjetskoj razini imamo neprijateljstvo prema ovoj civilizaciji.

Nemojmo ništa očekivati od organizacija. Čuvajmo se svih postojećih društvenih miljea, a ponajprije toga da ne pripadnemo nekome od njih.

Nije rijetka pojava da tijekom postojanog gubljenja interesa za članstvo nailazimo na organizacije – političke, sindikalne, humanitarne, razne udruge itd. Čak se i događa da susrećemo neka iskrena, ali očajna bića, ili pak ljude pune entuzijazma, ali prepredene. Privlačnost organizacija ovisi o njihovoj prividnoj postojanosti – one imaju povijest, sjedište, ime, sredstva, šefa, strategiju i diskurs. Međutim, one su ipak prazne konstrukcije koje, unatoč svome junackom porijeklu, teško stječu poštovanje. One su, u svemu čime se bave i na svim svojim razinama, prije svega zaokupljene vlastitim preživljavanjem kao organizacija, ničime drugim. Njihove uzastopne izdaje najčešće su dovele do gubljenja privrženosti vlastite baze. Upravo zbog toga u njima katkad nailazimo na neke časne ljude. Ali obećanje što ga sadrži svaki susret može se ostvariti samo izvan organizacije i nužno protiv nje.

Puno su opasniji miljei, sa svojom gipkom teksturom, tračevima i neformalnom hijerarhijom. Treba bježati od svih miljea. Svaki od njih kao da je zadužen za neutralizaciju istine. Književni miljei služe gušenju očiglednosti onoga što je napisano, a libertinski miljei gušenju izravnog djelovanja; znanstveni miljei služe uskraćivanju većini stanovništva implikacija vlastitih istraživanja; sportski miljei služe zadržavanju u vlastitim dvoranama raznih oblika života koje bi sportovi trebali stvoriti.

Posebno treba bježati od kulturnih i od militantnih aktivističkih miljea. Oni su ubožnice u kojima tradicionalno završe sve želje za revolucijom. Zadaća je kulturnih miljea otkriti snage u nastajanju

na je skrivena u svakoj gesti, svakoj praksi, svakom odnosu, svakoj situaciji. Ona se obično spretno izbjegava, njome se *upravlja*, što u naše doba stvara poremećenost karakterističnu za najveći broj ljudi. Zapravo sve obvezuje na sve. I osjećaj da živimo u laži je istina. Riječ je o tome da ne popustimo, naprotiv, da čak i krenemo od toga. Istina nije pogled na svijet, već ono što nas za njega neraskidivo veže. Istina nije nešto što imamo, već nešto što nas nosi. Ona me stvara i rastvara, čini me i poništava kao pojedinca, udaljava me od mnogih i čini me srodnim onima koji je osjećaju. Izolirano biće kojemu je do nje stalo nužno susreće neke sebi slične. Naime, svaki proces pobune polazi od istine u vezi s kojom nema popuštanja. To smo vidjeli u Hamburgu tijekom 1980-ih, kad je šačica stanovnika jedne zauzete kuće odlučila da ih ubuduće mogu deložirati samo mrtve. Četvrt je bila opkoljena tenkovima i helikopterima, danima su se na ulicama vodile borbe i održavane su velike demonstracije – i općina je na kraju kapitulirala. Georgesu Guinguoinu, "prvom francuskom partizanu", 1940. je godine polazna točka bila samo uvjerenje da odbija njemačku okupaciju. Za Komunističku je partiju on tada bio tek "luđak iz šume", sve do trenutka kad tih iz šume nije bilo 20.000 i kad su oslobodili Limoges.

Ne uzmičimo pred onime što je u svakom prijateljstvu političko.

Naučili su nas na neutralnu ideju prijateljstva, koje se shvaća kao obična, beznačajna privrženost. Ali svaka bliskost je bliskost *u* zajedničkoj istini. Svaki susret je susret *u* zajedničkoj tvrdnji, pa makar ta tvrdnja bila i destruktivna. Ne vežemo se nevino u doba kada držanje do nečega i nepopustljivost redovito dovode do nezaposlenosti, kada je potrebno lagati radi posla, a zatim raditi kako bi se očuvala sredstva za laž. Ljudi koji se zaklinju u kvantnu fiziku i njezine posljedice na svim područjima nisu manje politički vezani od drugova koji se bore protiv multinacionalne agrokompnije. Prije ili kasnije svi su prisiljeni na odustajanje i na borbu.

Inicijatori radničkog pokreta za svoje su susrete na raspolaganju imali radionice, a zatim tvornice. Za prebrojavanje i raskrinkavanje žutih sindikalista na raspolaganju su imali štrajkove. Za

električni kvar u Europi to je pokazao: dovoljan je jedan incident na dalekovodima visokog napona da pola kontinenta utone u mrak. Tako je prva stvar koju treba napraviti da bi se nešto dogodilo, pokrenulo u metropoli, da bi se otvorile druge mogućnosti: prekinuti njezin *perpetuum mobile*. To su shvatili tajlandski pobunjenici kad su dizali u zrak trafostanice. To su shvatili i francuski prosvjednici protiv CPE-a ("Ugovora o prvom zapošljavanju" koji je poslodavcima omogućavao otpuštanje radnika bez ikakva opravdanja, nap. ur.) koji su blokirali fakultete, planirajući potom blokirati cijelu ekonomiju. To su shvatili i američki lučki radnici u štrajku koji su u listopadu 2002. na deset dana blokirali glavne luke zapadne obale kako bi zadržali tri stotine radnih mjesta.

Američka ekonomija toliko ovisi o azijskoj robi da je trošak blokade premašio milijardu eura dnevno. Deset tisuća ljudi može zaustaviti najveću svjetsku ekonomsku silu. Prema nekim "stručnjacima", da se pokret održao i da je blokada potrajala još mjesec dana, došlo bi do "povratka recesije u Sjedinjene Države i ekonomske noćne more u Jugoistočnu Aziju".

Peti krug "Manje imovine, više veza"

Trideset godina masovne nezaposlenosti, "krize" i slabog ekonomskog rasta i još žele da vjerujemo u ekonomiju. Trideset godina isprekidanih, doduše, razdobljima iluzija: prvo iluzorno razdoblje bilo je ono od 1981. do 1983., kad je vladala iluzija da bi lijeva vlada mogla donijeti sreću ljudima; zatim iluzija u razdoblju od 1986. do 1989., kad smo svi postajali bogataši, poslovni ljudi i burzovnjaci. I konačno, internetska iluzija (1998. – 2001.) da ćemo svi imati virtualne karijere ako smo dobro umreženi a raznobojna-ali-jedinstvena, multikulturalna i kultivirana Francuska osvojiti će svaki svjetski nogometni kup. Ali evo, potrošili smo sve zalihe iluzija, dotakli smo samo dno, potpuno smo švorc ako ne i do grla u dugovima.

Tako smo shvatili da nije ekonomija u krizi, *ekonomija jest kriza*. Ne nedostaje posla, njega ima i previše. I konačno, nije kriza, nego gospodarski rast to što nas deprimira. Treba priznati: litanije o stanju burze diraju nas koliko i misa na latinskom. Srećom, već

nas je popriličan broj došao do tog zaključka. I ne pričamo o onima koji žive od raznih prijevara, koji žive od sumnjivih poslova ili su već deset godina na minimalcu. Niti o svima onima koji se ne mogu poistovjetiti sa svojim poslom i žive za slobodno vrijeme. Ne govorimo o onima *pometenima*, *skrivenima* koji jedva spajaju kraj s krajem, a čine većinu. Ili o svima onima koje pogađa *otuđenje masa*, koje se samo dodatno manifestira u umirovljenjima i ciničnoj preeksploatiranosti fleksibilne radne snage. Ne govorimo o njima, premda i oni isto tako moraju, na jedan ili drugi način, doći do slična zaključka.

Govorimo o svim onim zemljama, o cijelim kontinentima koji su izgubili vjeru u ekonomiju jer su vidjeli kako MMF ruši i razbija sve kamo dođe, jer su kušali gorak okus Svjetske banke. Tamo nema ni traga slaboj krizi ekonomske struke kao na Zapadu. Ono što se događa u Gvineji, u Rusiji, u Argentini, u Boliviji snažno je i dugotrajno propadanje ugleda te religije i njena svećenstva. "Kako zovemo tisuću MMF-ovih ekonomista na dnu mora? – Dobar početak", tako se šale u Svjetskoj banci. Ruski vic: "Sretnu se dva ekonomista. Prvi pita drugog: 'Razumiješ li ti što se zbiva?', drugi kaže: 'Ček, objasnit ću ti'; 'Ne, ne', kaže prvi, 'objasniti je lako. I ja sam ekonomist. Pitam te: razumiješ li?'" Dijelovi svećenstva se čak pretvaraju da su disidenti i kritiziraju dogmu. Posljednja struja ekonomista koja nastoji ponovno oživjeti takozvanu "ekonomsku znanost" – struja koja se mrtva-ozbiljna naziva "post-autističnom ekonomijom" – zarađuje za život prokazujući otimačine, trikove, smicalice znanosti čija je jedina opipljiva uloga da ministrira tijekom liturgije vladara i daje njihovu pozivu na pokornost malo ceremonijalnosti i, konačno, kako su to uvijek činile religije, da *priskrbi objašnjenja*. Jer opća nesreća prestaje biti iole podnošljivom čim se pokaže u pravom svjetlu, to jest, čim se otkrije da nema ni uzroka ni razloga.

Novac više nitko ne poštuje, ni oni koji ga imaju ni oni kojima nedostaje. Dvadeset posto mladih Nijemaca, na pitanje što žele raditi u životu, odgovara: "Baviti se umjetnošću". Rad nije izdržao biti

nevnoj sigurnosti. Uzaludno je zakonskim sredstvima prosvjedovati protiv konačne implozije pravnog okvira. Treba se prikladno organizirati.

Ne treba se *angažirati* u nekoj udruzi građana, u nekoj bezizlaznoj situaciji u kojoj se našla krajnja ljevica, u posljednjoj obmani udruga. Sve organizacije koje navodno osporavaju aktualni poređak i same sadržavaju oblik, običaje i jezik minijaturnih država, ali kao marionete. Sve slabašne želje da se "politikom bavi na drugi način" dosad su samo dovele do beskonačnog produžetka državnih pipaka.

Ne treba više *reagirati* na vijesti dana, već svaku informaciju valja promatrati kao operaciju u neprijateljskom području strategija koje treba dešifrirati, čiji je cilj upravo to da se kod određene osobe izazove određeni tip reakcije. Upravo tu operaciju valja smatrati istinskom informacijom sadržanom u prividnoj vijesti.

Ne treba više *čekati* na poboljšanje, revoluciju, nuklearnu apokalipsu ili društveni pokret. Daljnje čekanje je ludost. Katastrofa nije nešto što dolazi, ona je već ovdje. Već smo sada u procesu urušavanja civilizacije. Sada treba zauzeti stranu. Odustajanje od daljnjeg čekanja na ovaj ili na onaj način znači prihvaćanje logike pobune. To znači u glasu naših vlastodržaca ponovno čuti blago drhturenje užasa koji ih nikada ne napušta, jer vladanje nije ništa drugo nego način da se pomoću tisuću smicalica odagna trenutak kad će vas gomila objesiti, a svaki čin vladanja samo je način da se ne izgubi kontrola nad stanovništvom.

Mi polazimo od točke krajnje izolacije, krajnje nemoći. Proces pobune treba u cijelosti izgraditi. Ništa se ne čini manje vjerojatnim od pobune, ali ništa nije nužnije od nje.

SUSRETANJE

Vežimo se za ono što osjećamo kao istinu. Počnimo od toga.

Susret, otkriće, velik štrajkaški pokret, potres: svaki događaj stvara istinu mijenjajući naš način postojanja u svijetu. I obratno, tvrdnja koja nas ostavlja ravnodušnima, koja nas ne mijenja, koja nas ni na što ne obvezuje još ne zavređuje da je zovemo istinom. Isti-

hovoj jednostavnosti. Baš zato svi koje su zapadnjaci kolonizirali smatraju ih lašcima i licemjerima. Može im se zavidjeti na onome što imaju, na tehnološkom napretku, ali ne i na onome što jesu, što se s pravom prezire. De Sadea, Nietzschea ili Artauda ne bi se moglo podučavati u gimnazijama da nisu unaprijed diskreditirani takvim pojmom istine.

Sputavati sve afirmacije, dezaktivirati korak po korak sve izvjesnosti koje se nužno jave na svjetlu dana – to je trajni posao zapadnjačke inteligencije. Policija i filozofija dva su konvergentna sredstva, iako formalno različita.

Naravno, imperijalizam relativnog nalazi svog neprijatelja po mjeri u bilo kojem praznom dogmatizmu, bilo kakvom marksizmu-lenjinizmu, salafizmu, bilo kakvom neonacizmu: zapravo u bilo kome tko, baš poput zapadnjaka, pobrka provokaciju s afirmacijom.

U ovom trenutku, bilo koja striktno društvena pozicija koja odbija vidjeti da ono sa čim se suočavamo nije kriza jednog društva nego izumiranje jedne civilizacije, postaje suučesnikom u njegovu produljenju. Kritiziranje ovog društva čak je postalo suvremena strategija u uzaludnoj nadi da će se tako spasiti civilizacija.

I evo. Evo nas s truplom na leđima, i nećemo ga se tako lako riješiti. Nemamo što očekivati od kraja civilizacije, od njene kliničke smrti. Takva kakva je, može zanimati još samo povjesničare. Taj kraj je *činjenica*, no od nje treba napraviti *odluku*. Činjenice se mogu rasklopiti, no odluka je politička. Odlučiti se o smrti civilizacije, zatim raditi na tome da se ona dogodi: to je jedina odluka koja će nas osloboditi trupa.

POKRET!

Više ne uspijevamo ni prepoznati kako ustanak počinje. Šezdeset godina pacifikacije, zaustavljanja povijesnih prevrata, šezdeset godina demokratske anestezije i upravljanja događajima otupilo je našu percepciju zbilje i partizanskog rata koji je u tijeku. Za početak je potrebno tu percepciju ponovno steći.

Ne treba osjećati *indignaciju* zbog činjenice što se pet godina primjenjuje tako očito protuustavan zakon kao što je *Zakon o svakod-*

datost ljudskog stanja. Računovodstva poduzeća priznaju da više ne znaju otkud dolazi vrijednost. Loša reputacija dokrajčila bi tržište i desetljeće ranije, da nije bilo ostrašćenosti i dubokih džepova njegovih apologa. Napredak je svugdje i zdravorazumski postao sinonimom katastrofe. U svijetu ekonomije sve bježi, kao iz SSSR-a u vrijeme Andropova. Tko je imalo proučavao zadnje godine SSSR-a, čut će bez muke u svim pozivima vlastodržaca na dobru volju, u svim fantazijama o budućnosti kojoj se izgubio svaki trag, u svim njihovim objavama vjere u ovu ili onu "reformu" prva napuknuća u strukturi Zida.

Propast socijalističkog bloka nikako nije trijumf kapitalizma, nego tek bankrot jednog njegovog oblika.

Osim toga, smrt SSSR-a nije djelo revoltiranog naroda, nego preobraćenja nomenklature. Proglasivši kraj socijalizma, jedna se frakcija vladajuće klase ponajprije oslobodila anakronih dužnosti koje su je vezivale za narod. Preuzela je privatnu kontrolu nad onime što je već kontrolirala, ali u ime svih. U tvornicama su se šalili: "Budući da se pretvaraju da nas plaćaju, pretvarajmo se i mi da radimo!" a oligarhija je uzvratila: "To ne drži vodu, prestanimo se pretvarati!" Jednima primarne sirovine, industrijska infrastruktura, vojno-industrijski kompleks, banke, diskoteke; drugima bijeda ili emigracija. Kako nitko nije vjerovao u Andropovljeve SSSR, tako nitko ne vjeruje ni u današnju Francusku. "To ne drži vodu", odgovaraju šefovi i vlastodršci koji se više i ne trude ublažiti "željezne zakone ekonomije". Rastave tvornicu preko noći i rano ujutro objave da je zatvorena. Više ne oklijevaju poslati protuterorističke jedinice da uguše štrajk, kao na trajekte ili u okupirani centar za reciklažu u Rennesu prije nekoliko godina. Cijelo krvoločno djelovanje vlasti danas se sastoji u rukovođenju katastrofom i istodobnom uspostavljanju okvira za "novu ekonomiju".

A ipak, lijepo smo saživjeli s ekonomijom. Generacijama su nas disciplinirali, pacificirali, činili od nas podanike, prirodno produktivne i zadovoljne time da konzumiraju. I evo, otkriva se sve što smo se prisiljavali zaboraviti: da je ekonomija politika. To da je ta

politika danas politika diskriminacije u društvu koje je kao cjelina postalo suvišno. Od Colberta do De Gaullea, preko Napoleona III, država je uvijek poimala ekonomiju kao politiku, kako buržoazija, koja od toga profitira, tako i proletarijat, koji se s tim sukobljava. Uvijek se tek onaj čudni središnji sloj populacije, neobičan i nemoćan agregat *onih koji se ne svrstavaju*, malograđana, pretvarao da vjeruje u ekonomiju kao realnost – jer je to očuvavalo njegovu neutralnost. Mali poduzetnici, mali gazde, mali činovnici, profesori, novinari, posrednici svih vrsta u Francuskoj formiraju tu ne-klasu, tu društvenu želatinu sačinjenu od mase onih koji samo žele provesti svoj mali privatni život daleko od Povijesti i njenih previranja. Taj društveni mulj predodređen je da bude najbolji nositelj lažne svijesti, spreman na sve samo da održi svoj polusan, oči zatvorene pred ratom koji je svuda okolo. Svako pojašnjenje fronta u ovom ratu u Francuskoj popraćeno je izumom nekog novog hira. Proteklih deset godina to je bio ATTAC i njegov nemogući Tobinov porez – čija bi implementacija zahtijevala u najmanju ruku oformljenje svjetske vlade – i njegova apologija "realne ekonomije" naspram financijskih tržišta te dirljiva nostalgija za Državom. Ta je komedija trajala koliko je trajala i završila kao čista lakrdija. Novi hir koji ju je zamijenio jest *smanjivanje rasta*. Dok je ATTAC sa svojim tečajevima narodne edukacije htio očuvati ekonomiju kao znanost, smanjivanje je hoće očuvati kao moralnost. Jedina alternativna opcija galopirajućoj apokalipsi je smanjivati rast. Konzumirati i proizvoditi manje. Postati radosno umjeren. Jest organsku hranu, voziti bicikl, prestati pušiti i pomno birati ono što kupuješ. Biti zadovoljan s najnužnijim. Dobrovoljna jednostavnost. "Otkriti pravo bogatstvo u procvatu druželjubivih društvenih odnosa u zdravom svijetu." "Ne iscrpljivati svoj prirodni kapital." Težiti "zdravoj ekonomiji". "Izbjeći regulaciju kaosom." "Izbjeći društvenu krizu koja bi zaprijetila demokraciji i humanizmu."

Ukratko: postati ekonomičan. Vratiti se ekonomiji očeva, zlatnom dobu malograđana, pedesetim godinama prošlog stoljeća. "Kada je netko ekonomičan, njegova imovina savršeno služi njegovim

i razonode. Tako je sa svim velikim potrošenim fikcijama Zapada koje se održavaju lukavstvima koja su im kontradiktorna u svakoj točki.

Nema "sukoba civilizacija". Postoji civilizacija u stanju kliničke smrti koju na životu održavaju aparatima i koja u planetarnu atmosferu širi karakterističan kužni zadah. U ovome trenutku ona ne može vjerovati ni u jednu od vlastitih "vrijednosti", a svaka afirmacija bilo koje od njih smatra se besramnim činom, provokacijom koja treba i mora biti razmrvljena, dekonstruirana i vraćena u stanje sumnje. Današnji zapadni imperijalizam je imperijalizam relativizma, imperijalizam čiji je moto: "sve ovisi o točki gledišta"; to je kolutanje očima ili uvrijeđeno prosvjedovanje protiv svakog tko je dovoljno glup, dovoljno primitivan ili dovoljno arogantan da i dalje vjeruje u nešto, da afirmira bilo što. To je dogmatizam stalnog propitivanja koji zavjerenički namiguje cijeloj akademskoj i književnoj inteligenciji. Nijedna kritika nije preradikalna za postmodernističke intelektualce dok god održava potpunu odsutnost izvjesnosti. Jedno stoljeće prije, skandalozna je bila svaka bučna negacija, danas je to svaka čvrsta afirmacija.

Nijedan se društveni poredak ne može trajno temeljiti na načelu da ništa nije istinito. No treba ga učiniti sigurnim. Aktualna primjena koncepta "sigurnosti" baš na sve izražava projekt kojemu je cilj pričvrstiti za ljude, ponašanje i mjesta idealan poredak, kojem se oni više nisu spremni povinovati. Tvrdnja "ništa nije istinito" ne govori ništa o svijetu, ali govori sve o zapadnom konceptu istine. Istina se ne poima kao atribut ljudi ili stvari, nego njihove reprezentacije. Reprezentacija koja se podudara s iskustvom drži se istinitom. Znanost je u zadnjoj instanci carstvo univerzalne verifikacije. No budući da sva ljudska ponašanja, od najobičnijih do najučćenijih, počivaju na temelju neujednačeno formuliranih pretpostavki, i budući da sve prakse polaze od točke na kojoj su stvari i njihove reprezentacije neraskidivo povezane, u svaki život ulazi doza istine o kojoj zapadni koncept nema pojma. Na zapadu se može pričati o "stvarnim ljudima", ali samo da bi se izrugivalo nji-

protiv CPE-a nad kojim su se u drugim zemljama iščuđavali kao nad kakvim reliktom iz sedamdesetih. Zato nitko zapravo ne želi te izbore. Francuska je doista crveni fenjer zapadne zone. Zapad je danas američki vojnik koji sravnjuje Faludžu na tenku M1 Abrams, slušajući hard rock odvrnut na najglasnije. On je turist izgubljen na pustopoljinama Mongolije, kojem se svi izruguju i koji stišće svoju kreditnu karticu kao posljednje utočište. Menadžer koji psuje kad igra igru go. Djevojka koja traži sreću u krpicama, frajerima i hidratantnim kremama. On je švicarski aktivist za ljudska prava koji ide na sve strane svijete, solidaran sa svim pobunjenicima pod uvjetom da su poraženi. Španjolac kojeg nije briga za političku slobodu dok god mu se jamče seksualne slobode. On je ljubitelj umjetnosti koji želi da se zapanjeno divimo modernim genijima iz umjetničkog stoljeća koji se svi, od nadrealista do bečkih akcionista, natječu u tom tko će bolje pljunuti u lice civilizaciji. On je, konačno, kibernetičar koji je u budizmu pronašao realističnu teoriju svijesti i kvantni fizičar koji u hinduističkoj metafizici traži inspiraciju za nove pronalaskе.

Zapad je ta civilizacija koja je preživjela sva proročanstva svog uništenja jednostavnom strategijom. Kao što je buržoazija zanije-kala samu sebe kao klasu da bi omogućila buržoifikaciju cijelog društva, od radnika do baruna. Kao što je kapital morao žrtvovati sebe kao odnos plaćanja nadnica da bi se nametnuo kao društveni odnos, te postao kulturni i zdravstveni kapital koliko i financijski. Kao što je kršćanstvo žrtvovalo sebe kao religiju da bi moglo preživjeti kao afektivna struktura, kao nejasan poticaj na poniznost, sućut i nemoć, Zapad se žrtvovao kao zasebna civilizacija da bi postao univerzalna kultura.

Operaciju možemo sažeti ovako: neki se entitet u agoniji žrtvuje kao sadržaj da bi preživio kao forma. Fragmentirana individua uspijeva se očuvati kao forma zahvaljujući "spiritualnim" tehnologijama *coachinga*. Patrijarhat preživljava dodjeljujući ženama najgore muške osobine: volju, kontrolu nad sobom, neosjetljivost. Dezin-tegrirano društvo preživljava tako što širi epidemiju socijalnosti

potrebama, što mu omogućuje da uživa vlastiti život zaklonjen od javne egzistencije, u privatnom utočištu svoga života."

Grafički dizajner u ručno rađenom puloveru pije voćni koktel s prijateljima na terasi "etničkog" kafića. Rječiti su, srdačni, umjereni se šale, nisu odveć glasni niti odveć tihi, smješkaju se jedni drugima, nekako blaženo: tako su civilizirani. Nešto kasnije jedni idu okopavati zemlju javnog parka u svojoj četvrti, drugi se bave lončarstvom, zenom ili animiranim filmom. Diješe uzvišen osjećaj da tvore novo čovječanstvo, mudrije i rafiniranije nego predašnje. I imaju pravo. Postoji neobično suglasje između Applea i *smanjivanja rasta* s obzirom na civilizaciju budućnosti. Ideja povratka na negdašnju ekonomiju pogodan je zastor iza kojeg se može pokrenuti veliki tehnološki skok naprijed. Jer u Povijesti ne postoje povratci. Poticaj povratku u prošlost tek je jedan od oblika svijesti vlastita doba, koji je rijetko kad najmanje moderan. *Smanjivanje rasta* nije slučajno barjak disidentskih oglašivača časopisa *Casseurs de pub*. Izumitelji nultog rasta, Rimski klub 1972., i sami su bili skupina industrijalaca i birokrata koji su se oslanjali na izvještaj kibernetičara MIT-a.

Ta konvergencija nije slučajna. Ona je dio prinudnog marša prema moderniziranoj ekonomiji. Kapitalizam je profitirao od rastvaranja starih društvenih veza i sada je u procesu njihova rekonstrukcije pod vlastitim uvjetima. Aktualna metropolska socijalnost je inkubator. Na isti način na koji je kapitalizam opustošio prirodu sad se drži fantazije da je može rekonstituirati, poput mnogih drugih kontroliranih okoliša, opremljenih adekvatnim sensorima.

Novom čovječanstvu odgovara nova ekonomija, koja više ne bi htjela biti odvojena sfera egzistencije, nego bi htjela biti njegovo tkivo, sama materija ljudskih odnosa; nova definicija rada kao *rada na sebi*, Kapitala kao *ljudskog kapitala*; nova ideja proizvodnje kao *proizvodnje odnosa* i potrošnje kao *potrošnje situacija*; i naročito nova ideja vrijednosti koja bi obuhvaćala *sve kvalitete bića*. Ta "bioekonomija" u zametku poima svijet kao zatvoreni sustav kojim valja upravljati i tvrdi da postavlja osnove za znanost koja bi

integrirala sve parametre života. Zbog jedne takve znanosti mogli bismo jednog dana požaliti za dobrim starim vremenima jednostavnih rješenja, kad se ljudska sreća pokušavala mjeriti rastom BDP-a, u koje barem nitko nije vjerovao.

”Revalorizirati neekonomske aspekte života” moto je pokreta *smanjivanjajednako* kao i programa reforme Kapitala. Eko-sela, nadzorne kamere, spiritualnost, biotehnologija i druželjubivost pripadaju istoj civilizacijskoj paradigmi u nastajanju, paradigmi iznova uspostavljene totalne ekonomije. Njena intelektualna matrica je kibernetika, znanost o sustavima, to jest, o njihovoj kontroli. U XVII. Stoljeću, da bi se sasvim nametnula ekonomija, njezin etos rada i pohlepa, trebalo je zatvoriti i eliminirati cijelu menažeriju lijenčina, prosjaka, vještica, luđaka i probisvijeta i drugih siromašnih skitnica, cijelo jedno čovječanstvo čije je samo postojanje negiralo poredak interesa i suzdržljivosti. Nova ekonomija nametnut će se tek sličnom selekcijom subjekata i zona sposobnih za transformaciju. Kaos o kojem posvuda slušamo može ili omogućiti takvo prosijavanje ili našu pobjedu nad tim odurnim projektom.

Šesti krug

”Okoliš je industrijski izazov”

Ekologija je otkriće godine. Već trideset godina ostavljamo to pitanje Zelenima, slatko se smijemo nedjeljom, izigravamo zabrinutost ponedjeljkom. I evo gdje nas lovi, posvuda je u zraku kao neodoljiv ljetni radio-hit jer je 20 stupnjeva u prosincu.

Četvrtina vrsta riba nestala je iz oceana. Ostatak neće još dugo trajati. Uzbuna ptičje gripe: uvjeravaju nas da će upucati ptice selice u letu, na stotine tisuća njih. Udio žive u majčinom mlijeku deset je puta veći od odobrena stupnja za kravlje mlijeko. A usne nabubre nakon što zagrizem u jabuku – koja je kupljena na tržnici. Najjednostavnije geste postaju toksične. Umire se u trideset petoj od ”dugotrajne bolesti” i s time se nosimo kao i sa svime drugim. Trebali smo izvući zaključke prije nego što smo dospjeli tu, u paviljon B centra za palijativnu skrb. Treba priznati: cijela ta ”katastrofa” o kojoj nam cijelo vrijeme pričaju uopće nas ne dira. Barem dok

ka!”, i Krvavi tjedan) porođajni su znakovi moderne književnosti koje nikakva kirurgija ne može izbrisati.

Kojeve piše 1945: ”Službeni’ politički ideal Francuske i Francuza danas je i dalje ideal nacionalne države, ’Republike jedne i nedjeljive’”. S druge strane, u dubini duše ova zemlja shvaća nedostatnost tog ideala, politički anakronizam strogo ”nacionalne” ideje. Daka-ko, taj osjećaj nije još dosegao razinu jasne i distinktno ideje: zemlja ga ne može i ne želi formulirati otvoreno. Štoviše, upravo zbog besprimjernog sjaja njene nacionalne prošlosti, za Francusku je naročito teško jasno prepoznati i iskreno prihvatiti kraj ”nacionalnog” perioda Povijesti i razumjeti sve njegove posljedice. Teško je jednoj zemlji, koja je ni iz čega stvorila ideološku armaturu nacionalizma i izvezla je u cijeli svijet, prepoznati da je od toga preostao tek dokument koji treba pohraniti u povijesne arhive.”

Pitanje nacionalne države i njeno oplakivanje sama je jezgra onoga što već pola stoljeća možemo nazvati *francuskom boljkom*. Pristojno zovemo ”alternacijom” tu drhtavu odgodu, to njihanje s ljevice na desnicu, pa s desnice na ljevicu, poput manijakalne faze nakon depresivne poslije koje slijedi još jedna depresivna, kao što u Francuskoj koegzistiraju najelokventnija kritika individualizma i najdivljiji cinizam, najveća velikodušnost i progon gomila. Od 1945. ta boljka ne jenjava, s iznimkom svibnja ’68. i njegova pobunjeničkog žara, i zapravo sve se više produbljuje. Era Država, nacija i republika završava, a zemlja koja je sve što ima posvetila tim oblicima ostaje zabezeknuta. U eksploziji koju je prouzročila jednostavna Jospinova rečenica ”Država ne može sve”, naznake su onog što će se prije ili kasnije otkriti: da država ne može više ništa. Osjećaj da smo prevareni ne prestaje rasti i gnojiti se. On je temelj latentnog gnjeva koji se diže zbog bilo kojeg pitanja. Nikad dovršeno oplakivanje ere nacija ključ je francuskog anakronizma i revolucionarnih potencijala koje drži na rezervi.

Koji god bio rezultat, uloga sljedećih predsjedničkih izbora je označiti kraj francuskih iluzija i pucanje povijesnog mjehura sapunice u kojem živimo, a koji omogućuje događaje poput pokreta

intimniju i najopćenitiju dimenziju egzistencije. U Francuskoj je civilizacija neodvojiva od Države. Što je neka država jača i starija, to je ona manje nadgradnja, vanjski kostur društva, a više konstituirala subjektivnosti koje je nastanjuju. Francuska država je samo tkivo francuskih subjektiviteta, oblik koji je poprimila višestoljetna kastracija njenih subjekata.

Ne treba nas stoga iznenaditi što se psihijatrijski pacijenti u svojim delirijima najčešće predstavljaju kao političke figure, što se podrazumijeva da su naši vođe izvor svih zala, što volimo gundati protiv njih i što ih upravo to gundanje postavlja na tron kao naše gospodare. Jer ovdje se politika ne smatra nekom izvanjskom realnošću, nego dijelom nas samih. Život koji udahnujemo u političke figure isti je onaj koji nam je oduzet.

Ako postoji nešto što bi se moglo zvati francuskom iznimkom, to je upravo to. Čak i ogromna utjecaj francuske književnosti rezultat je te amputacije. U Francuskoj je književnost prostor prepisan za rasonodu kastriranih. To je formalna sloboda ustupljena onima koji se ne mogu priviknuti na ništavnost svoje stvarne slobode. Otud i opsceno namigivanje koje već stoljećima traje između državnika i književnika, koji se uvijek rado preodijevaju jedni u druge. Tako i intelektualci ovdje imaju običaj govoriti glasno kad su pokorni i ne djelovati u odlučujućem momentu, jedinom koji bi dao smisla njihovoj egzistenciji, ali koji bi ih izopćio iz njihove profesije.

Uobičajena i vjerodostojna je teza prema kojoj se moderna književnost rađa s Baudelaireom, Heineom i Flaubertom, kao kontraudarac državnom masakru iz lipnja 1848. Upravo u krvi pariških pobunjenika i usuprot tišini koja je okruživala pokolj rodile su se moderne književne forme: *spleen*, ambivalentnost, fetišizam forme i morbidni zaborav. Neurotična afektivnost Francuza spram Republike, u čije ime svaka mrlja tinte pronalazi svoj dignitet, a bilo kakva splećina se štuje, samo omogućuje potiskivanje tih utemeljiteljskih žrtava. Dani lipnja 1848. (1500 mrtvih tijekom borbi, nekoliko tisuća nasumičnih ubojstava među zatvorenicima, Skupština koja pad posljednje barikade dočekuje usklikom "Živjela Republi-

nas ne dohvati neka od njenih predvidljivih posljedica. Tiče nas se možda, ali nas ne dira. I upravo to je prava katastrofa.

Ne postoji "katastrofa okoliša". Sam okoliš je katastrofa. Okoliš je ono što ostane čovjeku nakon što sve izgubi. Oni koji žive u gradskoj četvrti, ulici, udolini, ratnoj zoni, radionici, oni nemaju "okoliš", kreću se kroz svijet prisutnosti, opasnosti, prijatelja, neprijatelja, trenutaka života i smrti, svih vrsta bića. To je konzistentan svijet koji varira intenzitetom i kvalitetom veza koje nas vezuju za sva ta bića, za sva ta mjesta. Tu smo samo mi, djeca konačnog neposjedovanja, izgnanici zadnjeg sata, koji dolazimo na svijet u betonskim kockama, beremo voće u supermarketima i oslušujemo jeku svijeta na televiziji, samo da bismo *imali okoliš*. I tu smo samo mi da svjedočimo vlastitu uništenju, kao da je riječ o jednostavnoj promjeni atmosfere. Iziritirani galopiranjem katastrofe, strpljivo joj izrađujemo enciklopediju.

Ono što se zgusnulo u okoliš jest odnos prema svijetu zasnovan na upravljanju, dakle na otuđenju. Odnos prema svijetu u kojem nismo sačinjeni također od šuškanja drveća, mirisa prženog ulja u zgradi, protjecanja vode, graje u školskim klupama, vlažne ljetne večeri; odnos prema svijetu u kojem postojimo ja i moj okoliš koji me okružuje, a da me nikako ne konstituiraju. Postali smo susjedi u vijeću suvlasnika planeta. Potpuniji pakao teško je i zamisliti.

Nijedna fizička sredina ne zaslužuje ime "okoliša", osim možda današnje metropole. Digitalizirani glasovi koji izriču obavijesti, tramvaj s tako dvadesetprvostoljetnim zviždukom, plavičasta svjetlost uličnih svjetiljki oblikovanih poput gigantskih šibica, pješaci koji izgledaju kao propali manekeni, tiho okretanje nadzornih kamera, svjetlucavo zveckanje automata za karte u podzemnoj željeznici, blagajni u supermarketima, uredskih satova, elektronička atmosfera *cyber-cafe*a, poplava plazma-ekrana, brzih linija i lateksa. Nikad scenografija nije bila tako samodovoljna i bez duša koje bi njome prolazile. Nikad okruženje nije bilo više automatsko. Nikad kontekst nije bio ravnodušniji i nikad nije zauzvrat zahtijevao, da bi preživio, jednaku ravnodušnost. Okoliš je, konačno, upravo to: od-

nos prema svijetu svojstven metropoli koji se projicira na sve što mu izmiče.

Situacija je ovakva: uposlili su naše roditelje da unište ovaj svijet, sad žele da mi radimo na ponovnoj izgradnji koja će, povrh svega, biti još i rentabilna. Morbidno uzbuđenje koje danas obuzme novinare i oglašivače na svaki novi dokaz klimatskog zatopljenja otkriva željezni osmijeh novog zelenog kapitalizma koji se počeo rađati 1970-ih, koji smo čekali na prelasku stoljeća, a nije došao. Pa evo ga! Ekologija, to je on! Alternativna rješenja, to je isto on! Zdravlje planeta, to je također on! Nema nikakve sumnje, nosi se zeleno; okoliš će biti osovina političke ekonomije 21. stoljeća. Pregršt "industrijskih rješenja" prati svaku novu naznaku katastrofe.

Izumitelj hidrogenske bombe, Edward Teller, predlaže raspršivanje milijuna tona metalne prašine u stratosferu da se zaustavi globalno zatopljenje. NASA, frustrirana jer je morala odložiti ideju proturaketnog štita u muzej fantazmagorija Hladnog rata, predlaže postavljanje gigantskog zrcala onkraj mjesečeve orbite koje bi nas zaštitilo od sunčevih, sada fatalnih zraka. Druga vizija budućnosti: vožnja na bio-etanolu od Sao Paula do Stockholma; zatim san o cijelom svijetu prekrivenom poljima žitarica, što bi značilo pretvaranje svih obradivih polja u polja soje i šećerne repe. Ekološki automobili, nezagađujući izvori energije i okolišni konzalting bezbolno koegzistiraju s posljednjom Chanelovom reklamom na stranicama *lifestyle*-časopisa.

Kažu da okoliš ima neusporedivu čast biti prvi istinski globalni problem postavljen pred čovječanstvo. Globalni problem, dakle problem koji samo oni organizirani na globalnoj razini mogu riješiti. A mi znamo tko su oni. To su iste one skupine koje su gotovo cijelo stoljeće bile avangarda katastrofe i namjeravaju to i ostati, po malu cijenu promjene loga. To da Francuska elektroprivreda (EDF) ima dovoljno drskosti predstavljati nuklearni program kao novo rješenje za globalnu energetska krizu govori mnogo o tomu koliko nova rješenja nalikuju starim problemima.

Prva svjetska klaonica, kojom smo se odjednom riješili velikog dijela gradskog i seoskog proletarijata, vođena je u ime slobode, demokracije i civilizacije. Prividno u ime istih vrijednosti u ime kojih se već pet godina ciljanim ubojstvima i specijalnim operacijama vodi "rat protiv terorizma".

Paralela ovdje prestaje: na prividu. Civilizacija više nije toliko očita da je se može uvesti domorocima samo tako. Sloboda više nije riječ koja se ispisuje po zidovima jer danas je poput sjenke prati riječ "sigurnost". Demokracija je već općepoznato topiva u čistim zakonima izvanrednog stanja, na primjer, u ponovnom službenom uvođenju mučenja u SAD-u ili u zakonu Perben II u Francuskoj.

Tijekom zadnjeg stoljeća sloboda, demokracija i civilizacija vraćene su u stanje hipoteza. Sav će se posao vladajućih ubuduće sastojati u stvaranju materijalnih i moralnih, simboličkih i socijalnih uvjeta u kojima se te hipoteze mogu opravdati, u konfiguriranju prostora u kojima se čini da one funkcioniraju. Sva su sredstva dobra za tu svrhu, uključujući i najmanje demokratska, najmanje civilizirana i najrepresivnija. Svjedočili smo stoljeću u kojem je demokracija redovito predsjedala rađanju fašističkih režima, u kojem se civilizacija, uz glazbu Wagnera ili Iron Maidena, neprestano rimovala s eksterminacijom, i u kojem je sloboda jednog dana 1929. pokazala svoje dvostruko lice: ono bankara koji skače kroz prozor i radničke obitelji koja umire od gladi. Od tad se podrazumijeva, recimo od 1945., da manipulacija masama, djelovanje tajnih službi, ograničavanje javnih sloboda i potpuni suverenitet različitih policija jesu prikladna sredstva za osiguravanje demokracije, slobode i civilizacije. Na posljednjem stupnju te evolucije prvi socijalistički gradonačelnik Pariza dovršava proces urbane pacifikacije novim policijskim protokolom za siromašne četvrti i pojašnjava to brižljivo odabranim riječima: "Ovdje gradimo civiliziran prostor." Ne treba više ništa reći, treba sve uništiti. Iako izgleda kao opće pitanje civilizacije nema ničeg filozofskog u sebi. Civilizacija nije apstrakcija koja nadilazi život. Ona upravlja, zaposjeda, kolonizira najsvakodnevniju, najosobniju egzistenciju. Drži na okupu i naj-

koju mi vidimo jest "potopiti brod" što je prije moguće i profitirati od svakog urušavanja sustava kako bismo dobili na snazi.

New Orleans, nekoliko dana nakon prolaska uragana Katrina. U toj atmosferi apokalipse život se, tu i tamo, organizira. Suočeni s nedjelovanjem javnih vlasti, više uposlenima čišćenjem turističkih područja "Francuske četvrti" i štíćenjem dućana, nego pomaganjem siromašnim stanovnicima grada, zaboravljene forme ponovno se rađaju. Unatoč pokušajima, pokatkad snažnim, da se evakuira zona, unatoč pristalicama "protjerivanja crnaca" i andama koje supremacijski zagovaraju linč, mnogi su odbili napustiti teritorij. Za one koji su odbili biti deportirani kao "ekološke izbjeglice" na sve strane zemlje i za one koji su došli odsvuda odazivajući se apelu na solidarnost jednog bivšeg člana Crnih Pantera, javlja se samoorganiziranje. U nekoliko tjedana pokreću Common Ground Clinic. Ta istinski seoska bolnica pruža od prvog dana besplatnu njegu i sve učinkovitiju pomoć, zahvaljujući neprekidnom slivanju volontera.

Bolnica svakodnevno odolijeva vladinim buldožerima koji od tog područja žele napraviti pašnjak za građevinske posrednike. Javne kuhinje, opskrba, ulična medicina, divlja zauzimanja, izgradnja nastambi za hitne slučajeve: sve to praktično znanje prikupljano tu i tamo cijelog života sad ima prostor na kojem se može iskoristiti. Daleko od uniformi i sirena.

Tko je poznao siromašku radost tih četvrti New Orleansa prije katastrofe, nepovjerenje spram Države koja tamo još kraljuje i masovnu sposobnost stvaranja s onime što je pri ruci, neće se začuditi što je sve to moguće. Tko se, nasuprot tome, našao u stupici anemične i atomizirane svakodnevne rutine naših rezidencijalnih pustinja može sumnjati da će se takva odlučnost više pronaći. Ponovno se povezati s takvim gestama, zakopanima ispod godina svakodnevice, jedini je način da se ne potone zajedno sa svijetom. I doći će vrijeme kad ćemo se opet zaljubiti u njih.

Sedmi krug

"Ovdje gradimo civiliziran prostor"

Od državnih tajnika do alternativnih kafića, zabrinutost se uvijek izražava istim riječima, kao što je uostalom uvijek i bilo. Treba se mobilizirati. Ne za obnovu, kao poslije rata, ne za Etiopljane, kao osamdesetih, ne za zapošljavanje, kao devedesetih. Sad se treba mobilizirati za okoliš. Bit će nam zacijelo zahvalan za to. Al Gore i pokret *manjivanja rasta* stoje rame uz rame s vječnim lijepim dušama Republike pri odrađivanju svog dijela animiranja malih ljudi s ljevice i dobro poznatog idealizma mladosti. Mašu zastavama dobrovoljne ozbiljnosti, rade volonterski da nas priviknu na „nado-lazeće ekološko izvanredno stanje“. Okrugla i ljepljiva masa njihove krivnje spušta se na naša umorna ramena, hoće nas nagnati da obrađujemo svoj vrt, razvrstavamo otpad i kompostiramo ostatke te sablasne gozbe.

Ulazak u fazu bez nuklearne energije, višak CO₂ u atmosferi, topljenje ledenjaka, uragani, epidemije, svjetska prenaseljenost, erozija tla, masovno istrebljenje živih vrsta... to će biti naš teret. Kažu nam: „svatko mora učiniti svoj dio“, ako želimo spasiti svoj lijepi civilizacijski model. Trebamo konzumirati manje da bismo mogli nastaviti konzumirati. Trebamo proizvoditi organski da bismo mogli nastaviti proizvoditi. Moramo se kontrolirati da bismo mogli kontrolirati. To je logika svijeta koji se upinje preživjeti prikazujući se kao povijesni prijelom. Tako nas žele uvjeriti da sudjelujemo u velikim industrijskim izazovima. Blesavi kakvi jesmo, pohitat ćemo da predvodnicima pljačke damo da nas iz nje izvuku.

Ekologija nije jednostavno logika totalne ekonomije, ona je nova etika Kapitala. Stanje krize urođeno sustavu i sadašnja rigorozna selekcija takvi su da zahtijevaju novi kriterij u čije će se ime takvo razvrstavanje odvijati. U bilo kojoj epohi ideja vrline i nije ništa drugo do izumljivanje poroka. Bez ekologije se danas ne bi moglo opravdati postojanje dvaju paralelnih načina prehrane, jednog "zdravog i biološkog" za bogate i njihovu djecu i drugog notorno toksičnog za plebs i njegovu dječurliju osuđenu na pretilost. Planetarna hiperburžoazija ne bi mogla respektabilno legitimirati svoj životni stil da njeni posljednji hirovi nisu skrupulozno "puni

respekta prema prirodi”. Bez ekologije ništa ne bi imalo dovoljno autoriteta da ušutka svaki prigovor da napredak izmiče kontroli.

Nadzirljivost, transparentnost, certificiranje, eko-porezi, okolišna izvrsnost i nadgledanje vode te francuska ”police de l’eau”, sve to navješćuje nadolazeće ekološko izvanredno stanje. Sve je dopušteno vlasti koju legitimiraju Priroda, zdravlje i dobrobit. ”Jednom kad nova ekonomska kultura i nova kultura ponašanja postanu običajne, prinudne će mjere *bez sumnje* nestati same od sebe.” Potrebna je budalasta odlučnost pustolovnog tv-križara da bi se podržavala takva smrznuta perspektiva i istovremeno nas se nukalo da dovoljno ”žalimo nad planetom” kako bismo se mobilizirali te pritom ostali dovoljno anestetizirani da cijelu stvar promatramo suzdržano i civilizirano.

Novi bioasketizam je samokontrola koja se zahtijeva od svih nas da bismo sporazumno

prihvatili operaciju spašavanja u kojoj je sistem uzeo samog sebe za taoca. Od sada remen stežemo u ime ekologije, baš kao što smo ga jučer stezali u ime ekonomije. Ulice se mogu pretvoriti u biciklističke staze, mi sami možemo, u svojim okvirima, biti nagrađeni sigurnim primanjima, ali jedino po cijenu sasvim terapijske egzistencije. Oni koji tvrde da će nas poopćena samokontrola poštediti ekološke diktature lažu: jedno će utrti put drugome i imat ćemo oboje.

Dok god postoje Čovjek i Okoliš, policija će biti između njih.

U ekološkom diskursu sve treba izokrenuti. Tamo gdje govore o ”katastrofama” kad opisuju smetnje u aktualnom načinu upravljanja ljudima i stvarima, vidimo tek katastrofu njegova savršenog funkcioniranja. Najveći val gladi poznat dosad u tropskoj zoni (1876. – 1879.) koincidira sa svjetskom sušom, ali iznad svega s procvatom kolonizacije. Uništavanje svijeta seljaka i lokalnih prehrambenih praksi značilo je nestanak sredstava za suočavanje s oskudicom. Trope su prekrili milijuni izgladnjelih trupala više zbog učinaka kolonijalne ekonomije u punoj ekspanziji nego zbog oskudice vode. Ono što se sad predstavlja kao ekološka katastrofa nikad nije

prestalo biti, ponajprije, manifestacijom pogubnog odnosa prema svijetu. Nemati staništa znači biti u opasnosti od svakog trzaja sustava, od najmanje klimatske prijetnje. Dok su se tijekom zadnjeg tsunamija turisti nastavljali brčkati u valovima, lovciskupljači bježali su s obala slijedeći ptice. Današnji paradoks ekologije je taj da pod izgovorom spašavanja Zemlje, ekologija spašava tek uzroke njezina uništenja.

Normalno funkcioniranje svijeta uglavnom služi prikrivanju našeg istinski katastrofičnog razvlaštenja. Ono što zovemo ”katastrofom” tek je prisilna obustava tog stanja, jedan od rijetkih trenutaka u kojima ponovno zadobivamo nekakvu prisutnost u svijetu. Neka se zalihe nafte iscrpe i prije predviđenog roka, neka se prekinu međunarodni tokovi koji održavaju tempo metropole, neka nas što prije pogode veliki socijalni nemiri, neka dođe do ”podivljalog stanovništva”, neka dođe do ”planetarne prijetnje”, ”kraja civilizacije”! I bilo kakav gubitak kontrole bolji je od svih scenarija zbrinjavanja krize.

Najbolje savjete ne treba tražiti od stručnjaka za održivi razvoj. Upravo u kvarovima i kratkim spojevima sustava pojavljuju se elementi odgovora čija bi logika mogla riješiti problem. Među potpisnicama Protokola u Kyotu, jedine zemlje koje ispunjavaju svoje obveze, iako ne dobrovoljno, su Rumunjska i Ukrajina. Pogodite zašto. Najnaprednije eksperimentiranje s ”organskom” agrikulturnom na svjetskoj razini od 1989. odvija se na – Kubi. Pogodite zašto. A upravo duž afričkih cesta, i nigdje drugdje, automehnika se uzdigla na stupanj narodne umjetnosti. Pogodite zašto. Kriza je poželjna i zato što tada okoliš prestaje biti okoliš. Nagnani smo obnoviti kontakt, pa bio on i fatalan, s onime što je pred nama, ponovno pronaći ritmove stvarnosti. Ono što nas tada okružuje nisu više pejzaž, panorama, teatar, nego ono što nam je dano za nastavanje, s čim se moramo nagoditi i od čega možemo naučiti. Nećemo dati da nas preveslaju oni koji su prouzročili mogući sadržaj ”katastrofe”. Tamo gdje se upravljači platonski pitaju kako smanjiti štetna ispuštanja bez ”potapanja broda”, jedina realistična opcija